

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA MANAŽMENTU KULTÚRY A TURIZMU

BAKALÁRSKA PRÁCA

2011

Mária Dvorská

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

POTENCIÁL ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V MESTE
VRÁBLE A OKOLÍ

Bakalárska práca

Študijný program: Kulturológia v špecializácii riadenie kultúry a turizmu

Školiace pracovisko: Katedra manažmentu kultúry a turizmu FF UKF v Nitre

Školiteľ: doc. PhDr. Ivana Šusteková, PhD.

Nitra 2011

Mária Dvorská

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracovala samostatne s použitím literatúry, ktorú uvádzam v zozname Literatúra a pramene.

V Nitre dňa 13. 4. 2011

.....
Mária Dvorská

Pod'akovanie

Ďakujem školiteľke doc. PhDr. Ivane Šustekovej, PhD. za odbornú pomoc pri zostavovaní bakalárskej práce.

DVORSKÁ, Mária. *Potenciál rozvoja cestovného ruchu v meste Vráble a okolí* : bakalárska práca. Nitra : UKF v Nitre, 2011. 50 s.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je zhodnotiť a definovať predpoklady rozvoja cestovného ruchu vo Vrábľoch a okolí. Mesto disponuje prírodným a kultúrno-historickým potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu. Bakalárska práca bližšie charakterizuje lokalizačné, realizačné a selektívne predpoklady rozvoja cestovného ruchu v meste. Zameriava sa najmä na prírodné a kultúrnosprávne predpoklady, prezentuje kultúrne podujatia, možnosti oddychu, rekreácie a trávenia voľného času. Informuje tiež o možnostiach stravovania, ubytovania a dopravného spojenia v meste a okolí. Práca je tiež zameraná na zhodnotenie všeobecných predpokladov rozvoja na základe SWOT analýzy skúmaného územia z pohľadu cestovného ruchu. Výsledky analýzy sa budú môcť v budúcnosti použiť pri návrhu na zlepšenie rozvoja cestovného ruchu v danej oblasti.

Kľúčové slová: cestovný ruch, Vráble a okolie, potenciál

DVORSKÁ, Mária. *Potential for Tourism Development in Vráble and its Surroundings: Bachelor Thesis. Nitra: UKF in Nitra, 2011. 50 p.*

The main objective of this Bachelor Thesis is to evaluate and define the conditions for tourism development in Vráble and its surroundings. Vráble is a town with natural, cultural and historical potential for tourism development, and the Bachelor Thesis closely characterizes, namely, its locating, realizing and selective conditions for tourism development. It is mostly focused onto the natural, cultural and administrative preconditions; herein are presented different cultural events, possibilities for relax or recreation and the free time activities. Moreover, it also includes information about catering, accommodation and transportation within the town and its surrounding areas. The Thesis also communicates the evaluation of general presuppositions for development following SWOT analysis of the surveyed area, namely, in the terms of tourism – in the future it will be able to utilize these results when proposing suggestions for improvement regarding the development of tourism within the selected area.

Keywords: tourism, Vráble and its surroundings, potential

OBSAH

ÚVOD	9
1 CIELE PRÁCE	10
2 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA	11
3 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ	12
3.1 Knižné publikácie, internetové zdroje a dokumenty prezentujúce mesto Vráble.....	12
3.2 Knižné publikácie zaoberajúce sa cestovným ruchom	13
3.3 Vymedzenie použitých pojmov	14
4 PREDPOKLADY ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V MESTE VRÁBLE A OKOLÍ	19
4.1 Vymedzenie záujmového územia	19
4.2 Lokalizačné predpoklady	20
4.2.1 Prírodné predpoklady	20
4.2.1.1 Reliéf.....	20
4.2.1.2 Klíma	22
4.2.1.3 Vodstvo	23
4.2.1.4 Flóra	24
4.2.1.5 Fauna.....	26
4.2.2 Kultúrnosprávne predpoklady	26
4.2.2.1 História mesta Vráble	27
4.2.2.2 Kultúrnohistorické pamiatky	29
4.2.2.3 Tradičná kultúra	35
4.2.2.4 Kultúrne inštitúcie.....	37
4.2.2.5 Organizované podujatia	37
4.3 Selektívne predpoklady.....	39

4.3.1	Urbanizačné predpoklady	39
4.3.2	Demografické činitele.....	39
4.3.3	Sociologické predpoklady	40
4.4	Realizačné predpoklady	41
4.4.1	Komunikačné predpoklady.....	41
4.4.2	Materiálno-technická základňa.....	42
5	ZHODNOTENIE PREDPOKLADOV ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU	
	V MESTE	44
5.1	Príležitosti a ohrozenia rozvoja cestovného ruchu v meste Vráble	44
5.2	Vyhodnotenie SWOT analýzy	46
	ZÁVER	47
	LITERATÚRA A PRAMENE	48

ÚVOD

Cestovný ruch i cestovanie majú dlhú tradíciu a sú späté s počiatkami našej civilizácie. Spočiatku boli dôvody cestovania najmä obchodné, vojenské, politické a náboženské. Neskôr, s novodobým rozvojom cestovného ruchu sa už cestovalo s cieľom odpočinku, rekreácie, ale i poznávania. Cestovný ruch sa stal významným zdravotným, ekonomickým, politickým a kultúrnym činiteľom. Vo väčšine vyspelých štátov patrí medzi prosperujúce odvetvia národného hospodárstva s vysokou dynamikou rozvoja a prínosmi v ekonomickej a sociálnej oblasti. Slovensko je krajina s vysokým potenciálom pre cestovný ruch, oplývajúca množstvom kultúrno-historických a prírodných atraktivít, ktoré však ešte stále nie sú dostatočne známe a zhodnotené.

Hlavným dôvodom výberu témy našej bakalárskej práce bolo, že z mesta Vráble pochádzame, a práve uvedomujeme si jeho klady a zápory, ale aj perspektívy a možnosti ďalšieho rozvoja. Vďaka priaznivej geografickej polohe, mesto poskytuje vhodné podmienky pre život a prácu už od dávnych čias. Vyniká nielen bohatou históriou a tradíciami, ale aj pomerne dobre rozvinutým kultúrnym životom, prejavujúcim sa najmä prostredníctvom rôznych organizovaných podujatí hudobného či športového charakteru. Základným pilierom cestovného ruchu vo Vrábľoch by sa mohlo stať vinárstvo, ktoré tu má dlhú tradíciu. Okrem kvalitných vín disponuje mesto historickými a prírodnými pamiatkami, ktoré sa taktiež môžu stať turistickým cieľom. Sú to napríklad rímsko-katolícky kostol, súsošie kalvárie, krypta Nečeiovcov, židovský cintorín, ale aj archeologická lokalita „Zemný hrad“. Z prírodného bohatstva sú to najmä žitavské meandre, prírodná rezervácia Žitavský luh, prírodná rezervácia Alúvium Žitavy. Vhodné podmienky pre rozvoj turizmu vytvárajú aj hrady a kaštiele, kúpaliská a športové strediská v okolí. Pozornosť si tiež zaslúži rodinná farma Demešovcov Mašekov mlyn, ktorá funguje na báze tradičného hospodárstva. Zaoberá sa ekoprodukciou – rastlinnou a živočíšnou produkciou, ponúka služby vidieckeho turizmu. Každoročne sa tu koná podujatie Solarfest, venované otázkam alternatívnych foriem energie.

Z celkovej analýzy vyplýva, že v meste nie je plne využitý potenciál rozvoja v oblasti cestovného ruchu. Bakalárska práca sa aspoň z časti snaží tieto nedostatky odstrániť, a v budúcnosti by mohla priniesť konkrétne riešenia pre zlepšenie v danej oblasti.

1 CIELE PRÁCE

Hlavným cieľom bakalárskej práce je definovať predpoklady rozvoja cestovného ruchu v meste Vráble a jeho okolí. Snaží sa zhodnotiť súčasný stav problematiky a možnosti jeho rozvoja na tomto území. Práca sa zameriava na opis potenciálu rozvoja cestovného ruchu vo Vrábl'och, prezentuje selektívne, realizačné a lokalizačné predpoklady cestovného ruchu, sumarizuje silné a slabé stránky. Opisuje reliéf, klímu, vodstvo, rastlinstvo a živočíšstvo v danej lokalite, zaujímavé a atraktívne miesta v meste aj okolí, prezentuje kultúrne podujatia a ďalšie možnosti oddychu, rekreácie a trávenia voľného času. Jedným z cieľov je predstaviť selektívne predpoklady, a to konkrétne urbanizačné, demografické a sociálne predpoklady cestovného ruchu. Práca sa zameriava na možnosti stravovania, ubytovania a dopravného spojenia v meste a okolí. Na základe analýzy silných a slabých stránok mesta, ktoré sú dôležité pre vyhodnotenie kvalít a záporov, budeme môcť priblížiť jeho súčasný stav a následne zhodnotiť možnosti realizácie jednotlivých aktivít cestovného ruchu na danom území.

2 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Pri spracovávaní témy bolo hlavným a najdôležitejším faktorom to, že dané územie dobre poznáme, keďže z mesta Vráble pochádzame. Na začiatku tvorby práce sme si zhromaždili všetky dostupné pramene týkajúce sa skúmanej témy. V prvom rade sme sa snažili získať čo najviac knižných publikácií, ktoré boli vydané o meste Vráble. Nápomocné nám boli publikácie venujúce sa histórii, tradíciám a kultúre, vinohradníctvu, ale i poľnohospodárstvu, obchodu a priemyslu. Pri hodnotení predpokladov rozvoja cestovného ruchu nám pomohli publikácie zaoberajúce sa geografiou cestovného ruchu. Cenné informácie sme získali vďaka odborne vypracovanému profilu mesta Vráble, ale aj vďaka dokumentom Územného systému ekologickej stability. Získané informácie a materiály sme si dôkladne preštudovali a vytriedili. V nasledujúcich etapách sme kombinovali metódu komparácie dostupných dokumentov a informácií o danej problematike. Využili sme taktiež metódu osobnej komunikácie s predstaviteľmi mestskej samosprávy. Získané informácie sa týkali najmä selektívnych predpokladov rozvoja cestovného ruchu. Taktiež sme komunikovali s členmi občianskeho združenia Fontis, ktorého cieľom je propagovať región Požitavie. V procese sumarizácie zozbieraných faktov sme využili metódu analýzy a syntézy. Takto získané informácie sme vytriedili, doplnili a upravili až do záverečnej podoby.

Hlavná kapitola sa venuje opisu územia mesta Vráble a okolia, a taktiež bližšie špecifikuje tento priestor. Toto územie sme vymedzili v súvislosti s regionalizáciou cestovného ruchu a na základe tradičnej kultúry Slovenska. Ďalej sa kapitola venuje prírodným predpokladom cestovného ruchu, klimatickým a geografickým podmienok, faune a flóre. Práca opisuje históriu mesta, ktorá začína už v neolite, zameriava na propagáciu kultúrnohistorických a technických pamiatok i pamiatok ľudovej architektúry. Prezентuje folklór, tradície a kultúrne podujatia, ktoré predstavujú významný potenciál na zatraktívnenie územia pre cestovný ruch a zvýšenie záujmu pre skúmanú oblasť. Táto kapitola tiež predstavuje selektívne, ale i realizačné predpoklady cestovného ruchu, ako napríklad dopravná infraštruktúra, zariadenia cestovného ruchu, ubytovacie, stravovacie, športovo-rekreačné zariadenia atď. Záverečná kapitola hodnotí predpoklady rozvoja cestovného ruchu vo Vrábľoch a taktiež analyzuje príležitosti a ohrozenia rozvoja cestovného ruchu v meste. Súčasťou kapitoly je aj vyhodnotenie SWOT analýzy ktorá približuje silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia skúmanej oblasti cestovného ruchu

3 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

3.1 Knižné publikácie, internetové zdroje a dokumenty prezentujúce mesto Vráble

O meste Vráble a jeho okolí bolo publikovaných viacero kníh. Jozef Trubíni je najznámejší pozitavský ilustrátor a autor viacerých monografií. V roku 1993 bola vydaná prvá knižná brožúra, ktorá obsahuje informácie o meste Vráble a jeho mestských častiach Dyčka a Horný Ohaj. Zameriava sa najmä na kultúrne pamiatky. V roku 1994 bola vydaná knižná publikácia s názvom Vráble, opisujúca najmä históriu skúmaného územia. Jozef Trubíni spolu so spisovateľom a vysokoškolským docentom Jozefom Malicherom spísali 53 pamätihodných príbehov z povodia Žitavy, ktoré boli publikované v roku 1998 v knihe *Pozitavské povesti*. Ďalšia publikácia s názvom *Vráble na prelome tisícročí* z roku 2001 hovorí nielen o histórii mesta ale opisuje aj kultúrny život v meste, a taktiež obsahuje aj informácie o nových firmách a spoločnostiach. Publikáciu *Osudy vrábel'ských židov* v roku 2004 napísal Trubíni v spolupráci so synom Ľubošom. Približne tri stovky židov, ktorí prežili v meste Vráble asi 150 rokov, zanechali zreteľné stopy v histórii mesta až po súčasnosť. Židia Vráble reprezentovali ako členovia zastupiteľstva, právni poradcovia, lekári, futbalisti, darcovia pozemkov pre nové výstavby. Najnovším prírastkom do tvorby Jozefa Trubíniho je *Nárečový slovník stredného Požitavia* (2011). Je vyvrcholením viacročného zhromažďovania nárečových slov z regiónu stredožitavskej doliny. Takmer tritisícristo hesiel je abecedne zoradených, popri výklade sa uvádza aj príklad ich použitia. Slovník je doplnený 52 ilustráciami predmetov, ktoré ľudia v minulosti používali a v súčasnosti ich môžeme vidieť len v múzeách alebo v národopisných zbierkach. Obyčajové tradície a ďalšie prejavy ľudovej kultúry vo Vrábľoch opisuje Darina Vallová v knihe *Vráble v spomienkach a ľudových tradíciách* (2009). Podobnú problematiku vo svojej tvorbe spracováva aj Ján Trungel. V roku 1960 boli mu vyšli Teslácke memoáre a v roku 2009 *Vráble Urbi et populi*. Knihu *Dyčka : História a súčasnosť (1367-2007)* napísal Alexander Reško v roku 2007 a kniha *Horný Ohaj : Pozoruhodnosti* od autorky Mária Jókai bola vydaná v roku 1999.

Oficiálna stránka mesta www.vrable.sk ponúka užitočné informácie rozdelené do niekoľkých sekcií. V sekcii všeobecné informácie možno nájsť niečo o histórii mesta,

zdravotníctve, vzdelávaní a doprave. V sekcii Kultúra sa nachádza Kultúrno-spoločenský kalendár a ďalšie dokumenty slúžiace na informovanie občanov o kultúrnom dianí v meste. V časti Cestovný ruch možno nájsť praktické informácie pre turistov, týkajúce sa ubytovacích, stravovacích službách, dopravnom spojení. Taktiež sú tu uverejnené dôležité telefónne čísla. Súčasťou stránky je aj fotogaléria a diskusné fórum kde občania môžu vyjadrovať svoje postrehy či návrhy. Množstvo užitočných informácií je umiestnených aj na oficiálnej stránke Požitavia: www.zitava.sk. Nájde tu poznatky o histórii, prírode, ľudovej architektúre, folklóre alebo vinárstve na Požitaví. Stránka je pravidelne aktualizovaná, preto tu návštevník môže nájsť množstvo najnovších informácií, fotografií či rozhovorov.

V roku 2008 mesto vypracovalo projekt *Koncepcia rozvoja mesta* s podporou Európskej únie. Úlohou koncepcii rozvoja miest ako základných rozvojových dokumentov v európskej praxi je poskytnúť strategickú víziu, ktorej výsledkom je dosiahnutie čo možno najväčšieho rozvoja. Koncepcia poskytuje systém pre rôzne budúce rozhodnutia v oblasti územného rozvoja a môže poslúžiť ako východisko budúcich územných plánov. Ďalším dokumentom, vypracovaným pre mesto Vrábľe, bol *Územný systém ekologickej stability* v roku 1997 a 2008. Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je jedným zo základných dokumentov ochrany prírody v zmysle Zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, ktorý vytvára predpoklady pre splnenie povinností a zásad všeobecnej, územnej a druhovej ochrany prírody a krajiny. Z dôvodu výraznej neaktuálnosti územného plánu z roku 1993, bol v roku 2010 vypracovaný nový územný plán, ktorého hlavným cieľom bolo najmä stanovenie želateľného trvalo udržateľného rozvoja sídla. Mesto vypracovalo aj projekty týkajúce sa cestného obchvatu mesta a tiež revitalizácie centra mesta, ktorá momentálne aj prebieha.

3.2 Knižné publikácie zaoberajúce sa cestovným ruchom

Cestovnému ruchu sa v slovenskej, ale aj v zahraničnej literatúre venuje mnoho autorov. Cestovný ruch je však veľmi široký pojem, čo dokumentuje aj fakt, že neexistuje len jedna jeho definícia. Tejto problematike sa venovali viacerí slovenskí autori, ako napríklad Peter Mariot v publikácii *Geografia cestovného ruchu* (1984), ktorá je komplexným sprievodcom teórie cestovného ruchu. Problematike cestovného ruchu sa venuje aj Marián Gúčik, ktorý napísal viacero monografických prác, stredoškolských a vysokoškolských učebných textov, vydal rôzne vedecké štúdiá a odborné články. Najznámejšie publikácie sú *Cestovný ruch*, *hotelierstvo*,

pohostinstvo – výkladový slovník (2006), *Manažment cestovného ruchu* (2006), *Globalizácia a integrácia v cestovnom ruchu* (2004), *Základy cestovného ruchu* (2000) a mnoho iných. Ďalším autorom mnohých významných publikácií je Ján Oriška - vedúci katedry cestovného ruchu a spoločného stravovania na ekonomickej fakulte UMB, ktorý je členom v domácich a medzinárodných organizáciách, redakčných radách, profesijných spoločnostiach. Z publikačnej činnosti najväčší význam majú práce *Kongresový cestovný ruch* (2004), *Animácia v cestovnom ruchu* (2003), *Krátky slovník cestovného ruchu* (2004) alebo *Metodika činnosti sprievodcu cestovného ruchu* (1994).

Zo zahraničných autorov možno spomenúť Foreta a jeho publikáciu *Jak rozvíjet msítní cestovní ruch* (2001). Autor sa venuje problematike spolupráce mestských zastupiteľstiev s inštitúciami, firmami a podnikateľmi zo sektoru cestovného ruchu. Približuje špecifiká cestovného ruchu, využitie základných marketingových nástrojov a aplikácie marketingového mixu na podmienky cestovného ruchu. Zameriava sa na možnosti cestovného ruchu v mestách i na dedinách, no zaoberá sa aj rozvojom spolupráce so susednými krajinami a spoluprácou s Európskou úniou. Jednotlivé kapitoly sú tiež doplnené príkladmi z praxe. Kniha je koncipovaná ako praktická pomôcka pre pracovníkov miestnych samospráv, pre podnikateľov, manažérov ktorí poskytujú služby v danej oblasti pre turistov, alebo pre iné organizácie zriadené na podporu turistiky, pre cestovné kancelárie, hotely a pod.

Václav Hrala v publikácii *Geografie cestovního ruchu* (2001) prezentuje geografiu celého sveta s prihliadnutím k potrebám cestovného ruchu. Publikácia zahŕňa informácie o atraktivitách cestovného ruchu na jednotlivých kontinentoch. Teoretická vstupná pasáž spracováva geografiu Českej a Slovenskej republiky.

Kateřina Ryglová vo svojej publikácii *Cestovní ruch* (2009) približuje organizáciu a riadenie jednotlivých služieb cestovného ruchu. Kniha obsahuje aj poznatky z ďalších vedných disciplín ako je ekonómia, geografia, sociológia, ale tiež manažment a marketing.

3.3 Vymedzenie použitých pojmov

V súčasnosti cestovný ruch patrí medzi najrýchlejšie sa rozvíjajúce odvetvia svetovej ekonomiky. V posledných desaťročiach sa stal významným celosvetovým fenoménom, hlavne

ako súčasť tzv. priemyslu voľného času. Je neodmysliteľnou súčasťou ekonomickej, ekologickej, politickej, sociálnej ale i kultúrnej sféry dnešného sveta.¹

Podľa Otrubovej „Cestovný ruch v najširšom slova zmysle zahŕňa všetky formy cestovania doma aj v zahraničí za účelom oddychu, rekreácie, poznávania nového, zábavou, kultúrou a športom, pričom pobyt návštevníka sa odráža na hospodárskom živote navštíveného miesta.“² Podľa Mariota „Cestovný ruch je spoločenskou aktivitou, ktorá podmieňuje premiestňovanie obyvateľstva do časti krajinnej sféry, charakterizovaných interakciami krajinných prvkov, schopnými vyvolať dočasnú zmenu miesta pobytu.“³

V závislosti od zvolených kritérií môžeme rozlíšiť viacero druhov cestovného ruchu. Podľa miesta sa jedná o domáci alebo zahraničný, podľa času o krátkodobý alebo naopak dlhodobý, podľa spôsobu organizácie o skupinový alebo individuálny atď.⁴

Za základné členenie sa považuje klasifikácia podľa účelu. Preto cestovný ruch delíme na: rekreačný, kultúrno-poznávací, náboženský, vzdelávací, spoločenský, zdravotný, športový, poznávací, dobrodružný, profesijný, politický, nákupný, špecifický atď. Uvedený zoznam druhov cestovného ruchu však môžeme ďalej rozlišovať. Pre oblasť Vrábľov a okolia by mohol byť perspektívny vidiecky cestovný ruch, ktorý spája rekreáciu s možnosťou vidieckych možností nielen v oblasti rekreačných, stravovacích a ubytovacích služieb prevádzkovaných v špecifickom prostredí a podmienkach, ale tiež takých špecialít, ako napríklad chov domácich zvierat a s ním súvisiacej výučby jazdy na koni a práce v domácom hospodárstve, pestovanie vínnej révy a pod.⁵

Štúdiom zákonitostí a činiteľov, ale tiež faktickým rozmiestnením cestovného ruchu v oblastiach rozličnej veľkosti a ekonomickej váhy, sa zaoberá geografia cestovného ruchu. Nadväzuje na poznatky z iných prírodných a spoločenských vied a využíva ich k svojim analýzam. Je vedou spoločenskou, lebo realizácia a rozmiestnenie cestovného ruchu sú v rozhodujúcej miere formované spoločensko-ekonomickými skutočnosťami. Kultúrnohistorické atraktivity a prírodné podmienky vytvárajú iba možnosti pre jeho realizáciu a rozmiestnenie.⁶

¹ FORET, M. – FORETOVÁ, V. Jak rozvíjet místní cestovní ruch, s. 9.

² OTRUBOVÁ, E. Socioekonomická geografia II, s. 55.

³ OTRUBOVÁ, ref. 2, s. 55.

⁴ OTRUBOVÁ, ref. 2, s. 56.

⁵ FORET – FORETOVÁ, ref. 1, s. 18.

⁶ HRALA, V. Geografie cestovního ruchu, s. 11.

Činitele rozvoja a rozmiestnenia cestovného ruchu sa z ekonomického a geografického hľadiska členia na: ⁷

- činitele, ktoré stimulujú vznik cestovného ruchu vo funkcii dopytu sa klasifikujú ako selektívne faktory;
- činitele, ktoré vytvárajú možnosti realizácie pre jeho lokalizáciu vo vzťahu ponuky teritória sa klasifikujú ako lokalizačné podmienky;
- činitele, ktoré umožňujú realizáciu cestovného ruchu sa klasifikujú ako realizačné podmienky.

Selektívne predpoklady dokumentujú schopnosť spoločnosti zúčastniť sa na cestovnom ruchu. Z ekonomického hľadiska určujú charakter a veľkosť dopytu obyvateľstva o účasť na ňom. Pod pojmom selektívne predpoklady rozlišujeme urbanizačné, demografické a sociologické predpoklady. Hlavnými kritériami, ktoré umožňujú aspoň čiastočne odhadnúť intenzitu týchto podnetov sú: hustota, veľkosť, charakter zástavby sídel a kvalita ubytovacieho fondu sídel. ⁸

Z demografických činiteľov určujú rozdielne postoje obyvateľstva k cestovnému ruchu najmä hustota obyvateľstva, veková štruktúra a štruktúra podľa pohlavia. Účasť obyvateľstva na cestovnom ruchu rastie so vzrastajúcou hustotou obyvateľstva. Najvyšší počet účastníkov cestovného ruchu tvoria obyvatelia vo veku 18-45 rokov a medzi nimi prevažujú muži. ⁹

Sociologické činitele významne určujú postoje obyvateľstva k účasti na cestovnom ruchu. Napriek tomu, že všetky navzájom úzko súvisia, možno ich rozdeliť do dvoch základných skupín. Prvá skupina signalizuje postavenie v spoločnosti: ekonomická aktivita, sociálna príslušnosť, vzdelanie. Druhá skupina viac odráža materiálnu situáciu účastníkov cestovného ruchu, ako napríklad priemerný príjem člena domácnosti, počet a štruktúra členov domácnosti. ¹⁰

Prírodné predpoklady cestovného ruchu majú pri lokalizácii cestovného ruchu najvýznamnejšiu úlohu. Sú stacionárne, do značnej miery konštantné a uplatňujú sa spravidla v plošne rozsiahlejších areáloch atraktívne sú prírodné zvláštnosti ktorých ojedinelosť robí konkrétnu oblasť pre cestovný ruch príťažlivou. ¹¹

⁷ HRALA, ref. 6, s. 12.

⁸ MARIOT, P. Geografia cestovného ruchu, s. 17.

⁹ MARIOT, ref. 8, s. 18.

¹⁰ MARIOT, ref. 8, s. 41.

¹¹ HRALA, ref. 5, s. 15.

Klimatické podmienky miernych pásiem možno označiť za najpriaznivejšie pre rozvoj cestovného ruchu. Najvhodnejšie je podnebie bez teplotných extrémov, nepriaznivým rozložením zrážok, s veľkým počtom hodín so slnečným žiarením a s čistým ovzduším. Klimatické pomery sú jednou z hlavných podmienok realizácie a rozmiestnenia cestovného ruchu na ktorý pôsobia prostredníctvom pozitívnych hodnôt svojich prvkov (teplota vzduchu, množstvo zrážok, dĺžka slnečného svitu a pod.).¹²

Oblasti s vhodnými hydrologickými podmienkami sa stávajú stále viac významnejšie z hľadiska realizácie cestovného ruchu. V globálnych pomeroch patria dobré hydrologické pomery k najdôležitejším lokalizačným podmienkam. Ide o rôzne druhy vodných zásob, ktoré sa vyskytujú na zemskom povrchu (povrchové vody) alebo pod ním (podzemné vody). Povrchové vody sú zásoby vody sústredené v panvách oceánov, morí, jazier a riek. Podzemné vody sa na zemský povrch dostávajú v podobe rôzne výdatných prameňov – termálnych či minerálnych.¹³

Reliéf je formou zemského povrchu. Na základe nadmorskej výšky a výškovej členitosti možno rozlišovať nížiny, pahorkatiny, vrchoviny, hornatiny, vysočiny a veľvysočiny.¹⁴

Rastlinstvo a živočíšstvo dotvára celkový obraz krajiny. Hlavne lesné spoločenstvo podporuje rozvoj cestovného ruchu. Najväčšie využitie sa im dostáva v blízkosti miest kde dochádza k členeniu rekreačného lesa na účelové pásma. Nachádza sa tu väčšinou viac turistických chodníkov vybavených lavičkami, prístreškami, detskými ihriskami a zariadeniami pre rôzne letné či zimné športy. Vyhl'adávanéjšie sú národné parky a rezervácie. Veľmi obľúbené sú aj poľovnícke oblasti alebo oblasti s vhodnými podmienkami pre rybolov.¹⁵

Kultúrnohistorické pamiatky a atraktivity majú v oblasti cestovného ruchu najväčší význam. Ich využitie cestovným ruchom je dané zvláštnosťou, umeleckou alebo historickou hodnotou. Architektonické pamiatky sú najviac atraktívne pre účastníkov cestovného ruchu. Patria k nim napríklad hrady, zámky, kaštiele, pevnosti, cirkevné stavby a verejné budovy. Pre užšiu špecifickú skupinu záujemcov sú atraktívne pamiatky výtvarného a úžitkového umenia. Najcennejšie z nich sú sústredené v múzeách a galériách. Na skúmanom území sa nachádza jedno múzeum - Požitavské múzeum mlynárstva. Pozornosť veľkého počtu turistov upútavajú cenné archeologické lokality, ktoré umožňujú oboznámiť sa s dokumentmi dávnej kultúry. Takouto

¹² HRALA, ref. 6, s. 16.

¹³ HRALA, ref. 6, s. 17.

¹⁴ MARIOT, ref. 8, s. 10.

¹⁵ OTRUBOVÁ, ref. 2, s. 61.

lokalitou je aj zemný hrad Fidvár nachádzajúci sa v južnej časti mesta Vráble. Pamiatky parkovej architektúry sú zväčša v blízkosti zámkov a kaštieľov, ktorým vytvárajú príťažlivé a útulné okolie. Mimo veľkých miest sa vyskytujú pamiatky ľudovej architektúry. Stavebné pamiatky ľudovej kultúry sa väčšinou sústreďujú v špeciálnych múzeách vo voľnej prírode – v skanzenoch.¹⁶

Realizačné predpoklady majú dominujúce postavenie pre konečnú fázu uskutočňovania rôznych foriem cestovného ruchu. Umožňujú oblasť cestovného ruchu dosiahnuť pomocou dopravy a využiť ich prostredníctvom ubytovacích stravovacích a iných zariadení. Doprava síce pôsobí negatívne na svoje okolie ale i tak zohráva v cestovnom ruchu najdôležitejšiu úlohu a patrí medzi základné podmienky jeho realizácie. Zaisťuje styk medzi začiatočným miestom účastníka a navštevovanou oblasťou. S rozvojom dopytu po cestovnom ruchu význam dopravy pre jeho realizáciu i rozmiestnenie rastie.¹⁷ Účastníci cestovného ruchu využívajú okrem cestnej dopravy aj sieť železničných, leteckých a vodných komunikácií. Hlavnou úlohou je zabezpečiť minimálne časové straty pri prekonávaní vzdialeností medzi miestom trvalého pobytu účastníkov a miestom ktoré chcú navštíviť.¹⁸

Ubytovacie a stravovacie zariadenia tvoria podstatnú časť materiálno-technickej základne zabezpečujúce realizáciu cestovného ruchu. Ich rozsah a úroveň limituje využitie prírodných možností a kultúrnohistorických či iných atraktivít konkrétnych oblastí a intenzitu ich zapojenia do vnútroštátneho či medzinárodného cestovného ruchu. Kapacita týchto zariadení vytvára možnosti pre jeho koncentráciu.¹⁹

¹⁶ MARIOT, ref. 8, s. 15 a n.

¹⁷ HRALA, ref. 6, s. 25.

¹⁸ MARIOT, ref. 8, s. 20.

¹⁹ MARIOT, ref. 8, s. 21.

4 PREDPOKLADY ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V MESTE VRÁBLE A OKOLÍ

4.1 Vymedzenie záujmového územia

Mesto Vráble leží na strednom Požitaví 48°14' severnej zemepisnej šírky a 18°18' východnej zemepisnej dĺžky v nadmorskej výške od 140 do 240 m n. m. Stred mesta leží vo výške 142 m n. m. Katastrálne územie mesta Vráble zaberá 2266,38 ha. K mestu patria aj časti Dyčka s rozlohou 777,58 ha a časť Horný Ohaj s rozlohou 800,44 ha. Správne mesto Vráble patrí do Nitrianskeho kraja a zaberá východnú časť okresu Nitra. Mesto Nitra je vzdialené 20 km severozápadným smerom a v približne rovnakej vzdialenosti ležia smerom na sever Zlaté Moravce a smerom na východ Levice.²⁰

Mesto Vráble leží v poľnohospodárskej oblasti Podunajskej nížiny na juhu Slovenska. Nachádza sa na ľavobrežnej terase nivy rieky Žitavy. Charakter krajiny je typický pre oblasť Žitavskej pahorkatiny. Na nížinách v okolí mesta sa darí najmä poľnohospodárskym plodínám, pestovaných na týchto miestach už v dávnych dobách. Medzi tradičné patria obilie, krmoviny, vína réva, ovocie a zelenina. Charakter sídla je taktiež priemyselný. Mesto má predpoklady aj pre ďalší rozvoj, predovšetkým svojou polohou, demografickou skladbou, sústredovaním podnikateľských aktivít regionálneho významu, svojimi výrobnými kapacitami a pod.²¹

Z historického hľadiska patrili Vráble pod Tekovskú stolicu. Tekov sa rozprestiera na rozhraní západného a stredného Slovenska. Územie Tekova zaberá pomerne dlhý severojužný pás, ktorého severná časť hraničila s regiónom Turiec, južná časť s Podunajským regiónom. Z východnej strany susedil Tekov s Hontom, Podpoľaním a Horehroním a zo západnej strany s Ponitriím.²² Tekov spočiatku nemal pevné hranice. Určovali sa podľa riek, potokov, vrchov, dolín, starých stromov a pod. Rieka Žitava bola súčasťou hranicou Nitrianskej a Tekovskej stolice. V súčasnosti by Tekovská stolica mohla byť zaradená do okresov: Levice, Nitra, Nové Zámky, Zlaté Moravce, Prievidza, Topoľčany, Žarnovica a Žiar nad Hronom.²³

²⁰ Územný systém ekologickej stability, s. 2

²¹ TRUBÍNI, J. Vráble, s. 8.

²² BEŇUŠKOVÁ, Z. a kol. Tradičná kultúra regiónov Slovenska, s. 75.

²³ TRUBÍNI, I. História Požitavia, <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=historia_tekova>.

Z hľadiska regionalizácie cestovného ruchu patrí mesto Vrábľa do Nitrianskeho regiónu cestovného ruchu. Nitriansky región je veľmi zaujímavý najmä kultúrno-historickým dedičstvom ale aj prírodnými krásami. Z historického hľadiska je táto oblasť veľmi prítiažlivá najmä kvôli príchodu slovanských kmeňov a vzniku prvého slovanského kniežatstva. Z hľadiska cestovného ruchu má Nitriansky región priaznivé podmienky pre pešiu turistiku, cykloturistiku, alebo pre pobyt pri vode viacerých termálnych kúpalísk. Taktiež sa v tejto oblasti návštevníci môžu nájsť starobylé kostoly, hrady, či kaštiele. Kultúrohistorické pamiatky a dobrá vybavenosť materiálno technickej základne najstaršieho slovenského mesta Nitra taktiež dopĺňajú už aj tak atraktívnu ponuku regiónu.

4.2 Lokalizačné predpoklady

Medzi lokalizačné predpoklady cestovného ruchu patria tie, ktorých priaznivé hodnoty určujú miesto jeho lokalizácie, miesto výskytu. Delia sa na prírodné a kultúrnospriaznivé predpoklady.²⁴

4.2.1 Prírodné predpoklady

Charakter prírodných lokalizačných predpokladov cestovného ruchu súvisí s rozmanitosťou prírodného prostredia na Zemi. Toto prostredie je výsledkom dlhodobého vzájomného pôsobenia viacerých prírodných činiteľov, ako napríklad tvárnosť zemského povrchu, rozmanitosť podnebia, nerovnomerné rozšírenie povrchovej a podzemnej vody, pestré zastúpenie rastlín a živočíchov. Najvýznamnejšie oblasti cestovného ruchu sú najmä tam, kde sa vyskytujú najpriaznivejšie hodnoty viacerých prírodných činiteľov.²⁵

4.2.1.1 Reliéf

Celé Slovensko je súčasťou Alpsko-himalájskej sústavy, ktorá sa na území Slovenska člení na dve podsústavy: Panónsku panvu a Karpaty. Podľa geomorfologického členenia môžeme územie mesta Vrábľa zaradiť provincie Západodopanónskej panvy, oblasti Podunajskej nížiny,

²⁴ MARIOT, ref. 8, s. 10.

²⁵ MARIOT, ref. 8, s. 10.

celku Podunajskej pahorkatiny. Súčasťou podcelku Hronská pahorkatina je východná, mierne zvlnená časť skúmaného územia. Stredom územia prechádza Žitavská niva, západné svahy tvorí Bešianska pahorkatina, ktorá je časťou podcelku Žitavská pahorkatina. Na modelovanie georeliéfu v minulosti pôsobila najmä činnosť vetra a vodné toky Žitava, Širočina a Telinský a Kováčovský potok. Rovina pozdĺž rieky Žitavy v šírke 1000 až 1500 m prechádza postupne do pahorkatiny.²⁶

Tabuľka 2 Geomorfologické členenie mesta Vrábľa

Sústava	Podsústava	Provincia	Subprovincia	Obasť	Celok	Podcelok	Časť
Alpsko-himalájska	Panónska panva	Západo-panónska panva	Malá dunajská kotlina	Podunajská nížina	Podunajská pahorkatina	Žitavská niva	
						Žitavská pahorkatina	
						Hronská pahorkatina	Bešianska pahorkatina

Zdroj: Plesník, P. a kol. Malá slovenská vlastiveda, s. 91.

I keď reliéf mesta Vrábľa nie je veľmi členitý a má z väčšej časti nížinný ráz, je vhodný na realizáciu pešej turistiky a aktivity letnej rekreácie.

Reliéf na základe výškovej členitosti a s ňou spätých klimatických či vegetačných rozdielov nemá za následok významnejšiu vertikálnu diferenciaciu pôd. Na tomto území sa vyskytujú pôdne typy: čiernica, hnedozem, fluvizem, černozem, regozem. Bod s najvyššou výškou (238,3 m n. m) sa nachádza v severovýchodnej časti nad Dyčianskym majerom. Bod s najnižšou výškou (137,3 m n. m) sa nachádza v južnej časti v bývalom ramene rieky Žitava. Priemerná nadmorská výška katastra je 160,2 m n. m, v nive rieky Žitava je terén rovinatý. Cez zimné obdobie je takýto typ reliéfu vhodný na bežkovanie. Viac členitá je časť katastra ležiaca v Hronskej pahorkatine, najčlenitejší je terén na Žitavskej pahorkatine. Na južných svahoch s vyšším stupňom sklonitosti a teda s väčším príkonom slnečného žiarenia počas dňa je vhodné pestovať teplomilné druhy rastlín. Na týchto územiach často nachádzame vinice. Na svahy otočené na sever dopadá málo slnečného žiarenia, a preto sa na týchto svahoch poľnohospodárskym plodinám príliš nedarí.

²⁶ Územný systém ..., ref. 20, s.10.

Sklon reliéfu sa pohybuje v rozmedzí od 1° po 6° čo je veľmi vhodné najmä pre rozvoj cykloturistiky a turistiky v oblastiach Vrábeľských a Ohajských vinohradov.²⁷

4.2.1.2 *Klíma*

Podnebie ovplyvňuje charakter denného, sezónneho alebo ročného priebehu počasia. Na Zemi sa vyskytuje 13 základných podnebných pásem a ich rozmiestnenie určuje rozdiely v klimatických predpokladoch na rozvoj cestovného ruchu na zemi. Pásmo mierneho podnebia zaberá pás zhruba medzi 40° a 60° zemepisnej šírky. Typickou črtou našej klímy je pravidelné striedanie pomerne rovnako dlhých ročných období a veľká závislosť teploty vzduchu a výdatnosti zrážok od polohy voči najbližším oceánom a moriam. V miernom pásme sa striedajú priaznivé klimatické predpoklady na pobyt pri vode počas letného obdobia a na lyžovanie počas obdobia zimného.²⁸

Územie mesta Vráble spadá do teplej klimatickej oblasti. Priemerná ročná teplota je 9,5°C a priemerná teplota za vegetačné obdobie je 16,6 °C. Počet letných dní v dotknutom území je viac ako 50 za rok s denným maximom teploty vzduchu viac ako 25°C. Takáto teplota je najvhodnejšia pre rozvoj letných aktivít, ako napríklad vonkajších športov (tenis, futbal, volejbal, bedminton, cyklistika atd.). K obľúbeným letným športom patrí aj plávanie, preto by bolo vhodné vybudovať v meste kúpalisko. Priemerná teplota v najchladnejšom mesiaci roka v januári dosahuje hodnoty -2 až -3°C, priemerná teplota v najteplejšom mesiaci roka v júli je 19 až 20°C. Priemerná ročná teplota vzduchu predstavuje 9 až 10°C. Priemerný ročný úhrn zrážok sa v širšom okolí záujmového územia pohybuje v rozmedzí 550 – 600 mm, čo sú priemerne hodnoty pre nížinné oblasti Slovenska. Najviac zrážok spadne v letnom období, v júli, čo výrazne ovplyvňuje najmä lokálna búrková činnosť. Najmenej zrážok spadne v zime, vo februári. Snehová pokrývka v záujmovom území trvá približne 30 – 40 dni do roka. Priemerná výška snehu dosahuje cca 15 cm čo je pozitívnym faktorom pre rozvoj zimných športov. V skúmanom území prevláda severozápadné prúdenie vzduchu, najsilnejšie vetry fúkajú od severozápadu a východu. Najveternejšie mesiace sú február až apríl, najpokojnejšie august a september. Najvyššia priemerná vlhkosť vzduchu je v decembri a januári 88% a najnižšia je v apríli 64%.

²⁷ LIESKOVSKÝ, J. Mapy niektorých vybraných analýz územia mesta Vráble, <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=ekologia_analyza_uzemia>.

²⁸ MARIOT, ref. 8, s. 11 a n.

Percentuálne najvyššia vlhkosť vzduchu sa vyskytuje v zimnom období a najnižšie hodnoty sú typické pre letné mesiace. Na záujmovom území je priemerná ročná relatívna vlhkosť vzduchu 75%.²⁹

4.2.1.3 Vodstvo

Hydrologicky patrí dotknuté územie do povodia rieky Žitava, ktorá má dĺžku 99,3 km, a plochu povodia 1 244 km². Pramení v katastri obce Veľká Lehota v nadmorskej výške 680 m n. m. Oblasť Starej Žitavy je chráneným územím (PR Žitavský luh a PP Stará Žitava) so zachovanými brehovými porastmi a lužným lesom. Pri obci Hul priberá Žitava zľava významný prítok Liška a pri Dolnom Ohaji sa nové koryto stáča na západ a pri Šuranoch sa vlieva do Nitry.³⁰ Z pohľadu cestovného ruchu má rieka Žitava hlavne estetickú funkciu. Ľudia však obľubujú prechádzky popri rieke a v budúcnosti by sa popri rieke mohol vybudovať cyklistický chodník. V zimnom období je táto trasa využívaná na bežkovanie či sánkovanie.

Z ľavej strany sa do mesta vlievajú potok Širočina, Telinský a Kovačovský potok, z pravej strany sa vlieva do Žitavy výpustný kanál z vodnej nádrže. Pôvodná sieť tokov bola pozmenená vodohospodárskymi úpravami na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov minulého storočia. Najvyššie vodné stavy a prietoky sa vyskytujú v marci, najnižšie v septembri.³¹

Veľký význam pre rozvoj cestovného ruchu v meste má Vrábeľská vodná nádrž. Tento priestor slúži obyvateľom najmä v letných mesiacoch ako príjemné miesto odpočinku, využívané najmä na prechádzky, rekreačný či športový rybolov. V zime slúži vodná plocha ako klzisko. Nádrž, hoci je umelo vybudovaná, patrí k významným vodným biotopom Nitrianskeho kraja a k najcennejším rybníkom v regióne. Svojou rozlohou a štruktúrou poskytuje v intenzívne využívanej krajine atraktívny biotop pre vodné a močiarne druhy vtáctva. Vrábeľskú nádrž ochranári zaraďujú medzi významný migračný biotop, kde sa počas jarného a jesenného ťahu vyskytujú mnohé druhy vtáctva vo vysokých počtoch. Plocha nádrže je 36, 25 ha, objem 599 575m³ akumulovanej vody.³²

²⁹ Územný systém ..., ref. 20, s.11 a n.

³⁰ PLESNÍK, P. a i., Malá Slovenská vlastiveda, s. 126.

³¹ Územný systém ..., ref. 20, s. 14.

³² GÚGH, J. Vrábeľská vodná nádrž – najcennejší rybník v regióne, <http://zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=ekologia_vrable_nadrz>

Obrázok 1 Vrábeľská vodná nádrž

Zdroj: fotoarchív autora (2010)

4.2.1.4 Flóra

V meste Vráble sa odjakživa nachádza množstvo trávnatých zelených plôch, no vplyv človeka v minulosti i v súčasnosti je značný. Vo veľkej miere dochádzalo najmä k odlesneniu, odvodneniu či zastavaniu územia. Z prirodzenej vegetácie sa v území vyskytujú najmä rôzne typy lesnej, brehovej, krovitej a mokraďovej vegetácie. V severnej časti katastra popri koryte Žitavy, v okolí vodnej nádrže a v mestskej časti Horný Ohaj sa zachovali zvyšky mäkkých a tvrdých lužných lesov. Dominuje im najmä vŕba biela, javorovec jaseňolist, v menšej miere topol čierny, jaseň štíhly i jaseň úzkolistý. Pri potokoch sa častejšie vyskytuje jelša lepkavá a vŕba krehká. V krovitom poschodí sú to najmä baza čierna a javor poľný. Krovinovú vegetáciu predstavujú najmä vlhkomilné porasty krovitých vŕb. Z nelesnej vegetácie sa v skúmanom území vyskytujú najmä brehové porasty rieky, potokov, odvodňovacích kanálov a vodnej nádrže. V týchto oblastiach môžeme nájsť trst' obyčajnú, povoju plotnú, prhľavu dvojdomú alebo ľuľok sladkohorký. Sú to porasty dobre znášajúce kolísanie vodnej hladiny.³³

³³ Územný systém ..., ref. 20, s. 18.

Veľký význam pre rozvoj cestovného ruchu má aj Park Žitava. Občianske združenie Žitavská komunita od mája 2003 začalo pracovať na realizácii projektu relaxačnej zóny na sídlisku Žitava vo Vrábľoch. Realizácia projektu zonálneho Parku Žitava prebiehala v úzkej súčinnosti s Mestom Vráble, ktoré je vlastníkom pozemku. V priebehu výstavby bolo vysadených 1137 kusov krovitých drevín 89 ks kontajnerových stromov. Vybudované boli dve ohniská s lavičkami a drevená šindľová studňa. V roku 2006 tu bolo vybudované pódium s lavičkami, ktoré slúži najmä v letných mesiacoch na organizovanie rôznych hudobných podujatí. Taktiež boli zakúpené a osadené v odpadové koše a nové lavičky. Vybudovaný bol aj asfaltový chodník a stožiarové elektrické osvetlenie. V roku 2008 pribudol ďalší významný prvok drobnej architektúry – Detské ihrisko „Zemný hrad“. Park Žitava je vo veľkej miere využívaný miestnym obyvateľstvom na aktívny oddych a relaxáciu.³⁴

Obrázok 2 **Park Žitava**

Zdroj: fotoarchív autora (2011)

³⁴ Relaxačná zóna - Park Žitava, <<http://www.zitkom.sk/index.php?choice=4>>.

4.2.1.5 Fauna

Na skúmanom území žije veľa druhov kačice divej ako napríklad kačica hvizdárka, kačica lyžičiarka, hlaholky severské atd. Medzi ďalšie významné druhy vtáctva žijúce v tejto lokalite bezpochyby patrí labuť hrbozobá alebo z brodivcov sú to volavka biela, volavka popolavá. Spozorovaný tu bol taktiež sokol rároh a sokol sťahovaný. Z hlodavcov sú v pozorovanej lokalite zastúpené hlavne ryšavka žltohrdlá, ryšavka krovinná, ondatra pižmová. Toto územie leží na významnej migračnej trase v povodí rieky Žitavy. Nadväzuje na dôležité migračné lokality na nive rieky, ako je prírodná rezervácia Žitavský luh a prírodná rezervácia Alúvium Žitavy.³⁵

Prírodná rezervácia Žitavský luh je územie ležiace v nive rieky Žitavy, na úpätí Hronskej pahorkatiny. Ide z väčšej časti o travobylinnú vegetačnú formáciu, z menšej časti o lesnú a vodnú formáciu. Cieľom ochrany územia je udržanie alebo zlepšenie stavu druhov, ich spoločenstiev a biotopov viazaných na alúvium rieky Žitavy. Najatraktívnejšia skupina živočíchov v rezervácii sú vtáky. Zistilo sa že v tejto oblasti žije až 189 druhov vtákov, približne 30 druhov cicavcov, a niekoľko druhov oboživelníkov a plazov. Zistených bolo 14 druhov rýb, z toho lopatka dúhová, slíž severný a čík európsky sú považované za významné druhy.³⁶

4.2.2 Kultúrnosprávne predpoklady

Na vzniku stredísk a oblastí cestovného ruchu sa nepodieľajú len prírodné činitele, ale aj výsledky tvorivej činnosti človeka, ktoré tvoria skupinu kultúrnosprávnych predpokladov cestovného ruchu. Kultúrny potenciál tvorí predovšetkým kultúrne dedičstvo, chránené ako pamiatkový fond a zbierkový fond múzeí a galérií ako i rôzne kultúrne zariadenia a podujatia živej kultúry vrátane prejavov ľudovej kultúry. Architektonicky hodnotné objekty a súbory sú pamiatkovo chránené ako národné kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie alebo pamiatkové zóny.³⁷

³⁵ GÚGH, ref. 30.

³⁶ Živočíšstvo Prírodnej rezervácie Žitavský luh, <http://www.zitava.sk/zl/zl_zivocistvo.html>.

³⁷ MARIOT, ref. 8, s. 15.

4.2.2.1 *História mesta Vrábľe*

Na oboch brehoch rieky Žitava boli vynikajúce podmienky pre život už v dávnej minulosti. Výšinné polohy blízko toku a jeho prítokov, pitná voda, úrodná pôda, pastviny, lužné lesy a veľké množstvo zveri predurčili využívanie týchto zdrojov starými kmeňmi najskôr na prechodné a potom aj trvalé usadenie. Najstaršie dôkazy života ľudí na tomto území pochádzajú zo staršej doby kamennej - paleolitu. Ide len o niekoľko drobných nálezov, nájdených koncom 19. storočia v okolí Zemného hradu.³⁸ Súvislé intenzívne osídlenie vo Vrábľoch dokazujú aj nálezy z mladšej doby kamennej – neolitu. Neskorú dobu kamennú – eneolit charakterizujú zmeny v spôsobe obrábania pôdy dreveným radlom ťahaným dobytkom. Zo staršej doby bronzovej je vo Vrábľoch zastúpená hatvanská ale hlavne maďarovská kultúra. Archeologické nálezy na území mesta i jeho chotára taktiež dokazujú súvislé osídlenie od mladšej doby kamennej, cez dobu bronzovú a železnú až po príchod našich staroslovanských predkov.³⁹

V 5. storočí n. l. prichádzajú na našu oblasť prvé kmene Slovanov. Usadili sa na predtým obývaných lokalitách a prispôbili si ich vlastnému spôsobu života. Osídľovanie nášho územia sa v hrubých črtách dokončilo ešte pred vpádom Avarov (1. pol. 6. stor.). Predpokladaný výskyt malých sídlisk z doby Slovanov vo Vrábľoch sú na území Zemného hradu, pri ústí Telinského potoka do rieky Žitavy, v Chotárnej časti Podmáj a v časti Dušníky. Vrábľe sú v oblasti horného Požitavia v súčasnosti najsevernejšou zistenou včasnოსlovanskou lokalitou.⁴⁰

V období rozkvetu Veľkej Moravy vzrastal počet obyvateľov a tiež sa rozširovala výmera obrábanej pôdy. Stará osada vo Vrábľoch sa rokmi zväčšovala, avšak jej sľubný rozvoj zastavil v rokoch 1241 – 1242 tatársky vpád. Rozsiahle požiare spôsobili že písomnosti z predchádzajúcich storočí sa zachovali veľmi ojedinele. V druhej polovici 13. storočia sa začína rozširovanie osady okolo námestia pri kostole a toto sa postupne stáva trhovým miestom. Z toho obdobia pochádza tiež prvá písomná zmienka o Vrábľoch (Verebel). Spomína sa v listine šľachtica Ondreja z hradu Bana, ktorý viedol spor o role s ostrihomskou stolicou v roku 1265.⁴¹ Kostol s farou sú písomne doložené v roku 1359. Obec Horný Ohaj podľa najstaršej zachovanej listiny z roku 1265 sa uvádza pod názvom Aha. Obec Dyčka sa spomína roku 1532 ako majetok

³⁸ TRUBÍNI, ref. 21, s. 8.

³⁹ TRUBÍNI, J. - MARKO, M. Vrábľe na prelome tisícročí, s.6.

⁴⁰ TRUBÍNI, ref. 21, s. 10-12.

⁴¹ TRUBÍNI, ref. 21, s. 15-17.

patriaci ostrihomskému arcibiskupstvu.⁴²

V polovici 14. storočia sa začalo dosídľovanie nášho územia. Vznikali nové osady pri riekach a dôležitých župných cestách, kde boli dobré podmienky pre život a prácu. Tento sľubný vývoj pokračoval aj v 15. storočí. Do mesta prichádzali obyvatelia z vidieka, začal sa rozvíjať obchod a remeslá. Ďalšiemu rozvoju mesta zabránila tragická udalosť – bitka pri Moháči. Toto obdobie znamenalo začiatok nového utrpenia obyvateľov. Pred dobyvateľmi utekali na sever mnohé šľachtické rodiny z južného Uhorska a sádzali sa na novoutvorených majetkoch. Niektoré z nich sa začlenili medzi vrábeľských predialistov.⁴³

Po roku 1600 je známa písomná zmienka o poštovom spojení cez Vráble. Slúžilo ako spoj pre hlásenia o pohybe vojsk v stolici. V roku 1601 sa uvádza v dokumentácii Vrábeľ fara, škola a 17 domov predialistov.⁴⁴ V 16. a 17. storočí počas tureckých nájazdov mali Vráble okrem trhového námestia aj tri ulice, ktoré z neho vychádzali severným smerom. Boli to: Hlavná ulica a s ňou rovnobežné ulice Žitavská a Moravská. Za vlády Jozefa 2. od 1. novembra 1785 bolo prvé sčítanie ľudu. Po súpise nasledovalo sčítanie kaštieľov, rodinných domov ale aj zemianskych kúrií. Staré domové znaky sa menili za číslovanie budov. V roku 1828 bolo vo Vrábľoch 156 domov s 1094 obyvateľmi.⁴⁵

V 18. storočí taktiež vznikajú cechy mlynárov, mäsiarov, čižmárov a kožušníkov. Vo Vrábľoch bola najstaršia poštová stanica v Tekovskej župe. V rokoch 1787 - 1848 ešte v období pred revolúciou bolo v meste sídlo soľného úradu a skladu, z ktorého sa pravidelne zásobovala soľou väčšia časť Tekovskej, Nitrianskej a Novohradskej župy. Mesto si udržalo svoj poľnohospodársky charakter i na prelome 19. a 20. storočia. Octáreň tu pracovala od roku 1872. Hospodársky a ekonomický rozvoj sa prejavil i v architektúre mesta. V centre mesta, po oboch stranách Hlavnej ulice, vznikla zástavba meštianskych domov, ktoré majú časť svojich priestorov určenú na obchodnú a podnikateľskú činnosť. V rokoch 1900 - 1903 nastala hospodárska kríza, čo zhoršilo už aj tak zložitú situáciu obyvateľstva. Vzrástla nezamestnanosť, bieda a vysťahovalectvo. V období 1. a 2. svetovej vojny utrpeli Vráble, tak ako aj ďalšie okolité obce, veľké straty na ľudských životoch, majetku a samotnom vzhľade mesta. Totalitný režim premenil dovtedy vkusné mestečko na architektonicky nepríťažlivé mesto. Zničených bolo

⁴² TRUBÍNI, ref. 21, s. 145-148.

⁴³ TRUBÍNI, ref. 21, s. 19.

⁴⁴ TRUBÍNI, ref. 21, s.21.

⁴⁵ TRUBÍNI – MARKO, ref. 39, s. 41.

mnoho historických pamiatok (židovská synagóga, kaplnka na Čerešňovej ulici, gazdovské domy na Hlavnej ulici a pod.). Po vzniku Československej republiky sa Vrábľa stali okresným mestom. Po vzniku Slovenskej republiky sa Vrábľa dostali na územie, ktoré zabralo Maďarsko. Po II. svetovej vojne sa vybudovali priemyselné podniky ako Tesla, Autobrzdý. Od 1. januára 1975 boli k mestu pričlenené obce Dyčka a Horný Ohaj. V sedemdesiatych rokoch sa začala rozvíjať bytová výstavba a vznikli tiež sídliská Kaška, Lúky a Žitava. Po roku 1989 začali v meste pribúdať podniky so zahraničnou účasťou, ktoré zamestnávajú väčšinu obyvateľov.⁴⁶ Od 1. januára 1991 bola obnovená samospráva miest a obcí, kde bol i vo Vrábľoch zvolený primátor a 26 poslancov. Podľa sčítania ľudu k 3. marcu 1991 sa zaznamenalo zvýšenie počtu obyvateľov v mestách a úbytok na vidieckych sídlach. Vo Vrábľoch malo trvalý pobyt 9175 ľudí.⁴⁷

4.2.2.2 Kultúrnohistorické pamiatky

Mnoho pamiatok vo Vrábľoch sa pod vplyvom nepriaznivých období či zásahom nekvalifikovaných ľudí nezachovalo. Medzi zaniknuté pamiatky ktoré sa zachovali už len zapísané v starých listinách, zakreslené v mapách alebo zachytené na fotografiách patria napríklad: Zemný hrad (1624- 1663), kostol v neskorom - gotickom slohu (17. Stor.), soľný sklad (18. Stor.), synagóga (koniec 19. Stor.), kamenný most (zač. 19. stor.), železný oblúkový most (zač. 20. stor.), obecný mlyn (19. stor.). Z najstarších ulíc mesta takmer úplne zmizla hlinená architektúra, zanikli taktiež jednopriestorové pivničné domčeky vo vinohradoch ktoré mali podobu polozemníc.⁴⁸

K najvyhľadávanejším a najnavštevovanejším pamiatkam v cestovnom ruchu patria sakrálne pamiatky. Vo Vrábľoch sa ich nachádza niekoľko:

- Medzi významné kultúrno-historické pamiatky v meste patrí rímsko-katolícky kostol Preblahoslavenej Panny Márie. Na jeho pôvodnom mieste stál gotický Kostol sv. Vojtecha s barokovými úpravami. V roku 1897 do Vrábľa prišiel ostrihomský arcibiskup a kardinál František K. Vasari, ktorý začal s výstavbou na mieste starého kostola už v nasledujúcom roku. Nový kostol slávnostne vysvätil 15. augusta 1901. V rokoch 1993 a 1994 sa uskutočnila kompletná obnova interiéru a vonkajšej architektúry tohto

⁴⁶ História, <<http://www.vrable.sk/historia.phtml?id3=4107>>

⁴⁷ TRUBÍNI - MARKO, ref. 39, s. 59.

⁴⁸ TRUBÍNI, ref. 21, s. 99.

pamiatkového objektu.⁴⁹ Budova kostola je trojlod'ová bazilika postavená v neorománskom slohu. Medzi najvzácnejšie sochy patrí socha Sedembolestnej Panny Márie ktorá pochádza z 18. storočia.⁵⁰

Obrázok 3 **Rímsko-katolícky kostol Preblahoslavenej Panny Márie**

Zdroj: fotoarchív autora (2011)

- Budova fary stojaca neďaleko farského kostola je najstaršou zachovanou budovou vo Vrábľoch. Je to bývalý kaštieľ postavený v roku 1765 zemepánom Mikulášom Vašom. V roku 1833 sa stal jeho majiteľom vrábeľský palatín Ladislav Boronkay ktorý nadstavil ku kaštieľu poschodie. Niekedy okolo roku 1859 odkúpil kaštieľ ostrihomský arcibiskup Ján Scitovský pre potreby farského úradu.⁵¹
- Súsošie kalvárie sa nachádza pred kostolom. Pochádza z roku 1768 a je postavené v neskorobarokovom slohu. Stálo už vedľa pôvodného chrámu. Pôvodne boli na kalvárii umiestnené sochy sv. Pavla a Petra, ktoré dnes stoja pred vstupnou bránou do kostola.⁵²

⁴⁹ LACIKA, J. Nitra a okolie, s. 101.

⁵⁰ TRUBÍNI, ref. 21, s. 99.

⁵¹ TRUBÍNI, ref. 51, s. 5.

⁵² TRUBÍNI, J. Vráble kultúrne a historické pamiatky, s. 5.

Obrázok 4 Súsošie kalvárie

Zdroj: fotoarchív autora (2011)

- Za zmienku stojí aj klasicistická kaplnka zasvätená sv. Urbanovi - patrónovi a ochrancovi vinohradov postavená vo vinohradoch v roku 1813 a kaplnka, v ktorej sú pochovaní členovia rodiny Néčei. V roku 1910 ju dal postaviť vrábeľský poštmajster Jozef Néčei, významný zberateľ umeleckých predmetov a starožitností. Jeho bohatá zbierka bola základom pre vznik Tekovského múzea v Leviciach. Kaplnka vyniká malou drevenou vežičkou a segmentovým uzáverom a murovaným trojuholníkovým štítom na čelnej fasáde.⁵³

Na území Vrábel sa nachádzajú aj viaceré svetské pamiatky:

- Na Hlavnej ulici stojí aj budova Stoličného domu. Jeho výstavbu dokončili v roku 1831 - 1832. Budova vystriedala niekoľko majiteľov, až ju napokon odkúpil poštmajster Jozef Néčei. Néčeiovci bývali na poschodí tejto budovy a na prízemí bola Vrábeľská kráľovská pošta.⁵⁴

⁵³ TRUBÍNI, ref. 51, s. 22.

⁵⁴ TRUBÍNI, ref. 21, s. 54.

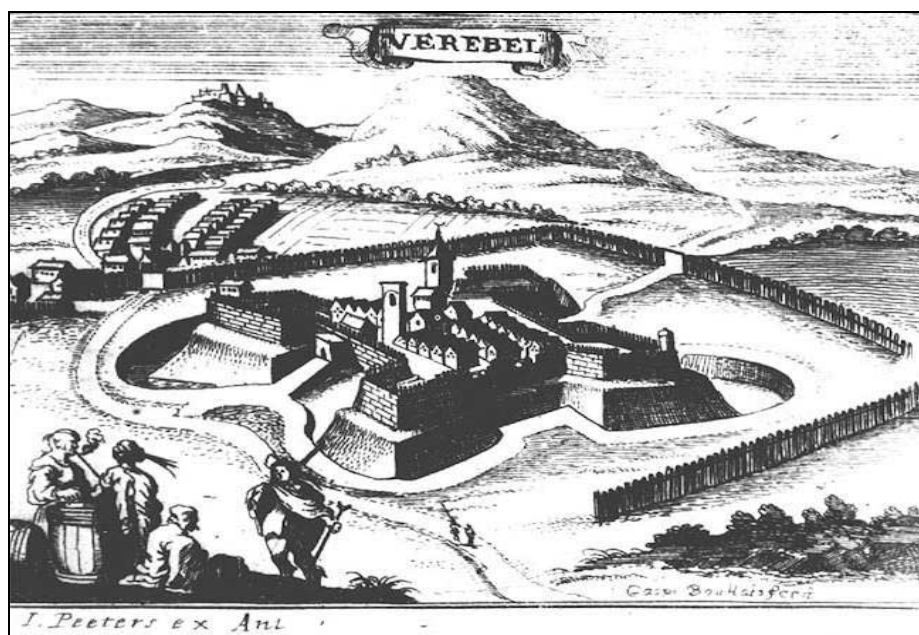
- Rodina Polakovcov v roku 1872 postavila komplex budov s vchodom do priestranného dvora na hlavnej ulici. Slúžila ako trojkad'ová octáreň z ktorej odoberali kvalitný ocot konzervárne i drobní odberatelia až do 60-tych rokov nášho storočia. Budova má od hlavnej ulice pod rímsou zaujímavú výzdobu.⁵⁵
- Lokalita Fidvár alebo Zemný hrad sa nachádza južne od Vrábľ. V 19. storočí tu Jozef Néčei objavil zaujímavé predmety z Maďarovskej kultúry, rímske lampy na olej, predmety z doby kamennej, rôzne sekeromlaty, bronzové šperky a dokonca korčule z kostí. Jeho nálezy sa neskôr dostali do Levíc, kde po Néčeiovej smrti zriadili v Leviciach Tekovské múzeum. Dodnes sa v tomto múzeu nachádzajú stovky archeologických predmetov z lokality Fidvár pri Vrábľoch. Skutočný archeologický výskum lokalita zažila až v 60-tych rokoch 20. storočia, kedy ju navštívili vedci z Archeologického ústavu SAV v Nitre. Zistili, že lokalita Fidvár je praveké sídlisko resp. sídlisková mohyla. Ide o viacvrstvové sídlisko, ktoré vzniklo tak, že ľudia niekoľko tisícročí sídlili na jednom mieste, terén upravovali, planírovali, navážali atď. Tak sa vytvorila kultúrna vrstva hrubá i niekoľko metrov a najstaršie vrstvy patria do eneolitu a najmladšie do staršej doby bronzovej.⁵⁶ Archeológovia skonštatovali, že na lokalite Fidvár sa nachádza najväčšia sídlisková aglomerácia nielen na Slovensku, ale v celej Európe z obdobia staršej doby bronzovej. Má rozlohu viac ako 20 hektárov. Vrábľská osada – pevnosť Fidvár je stará zhruba 3000 rokov. Osada pozostávala z niekoľkých priekop. Bola to kruhovitá osada s priemerom až 220 m. V okolí osady stálo zase niekoľko ďalších domov. V strede žila vyššia spoločenská vrstva, na okolí žil prostý ľud. V osade sa nachádzalo hneď niekoľko remeselníckych dielní. V roku 2008 opäť pokračoval výskum na Fidvári a boli objavené domy ktorých spodná časť nebola z kameňa ale prepálenej hliny a ich dĺžka dosahovala 8-10 m a šírka 4 m. V strede domu sa nachádzalo ohnisko a boli objavené aj stopy po kolových jamách. Archeológom sa podarilo objaviť ešte ďalšie tri pohrebiská, kde pochovávali obyvatel'ov. Objavom pohrebísk sa ešte zvýšila už aj tak veľká historická hodnota Fidváru.⁵⁷

⁵⁵ TRUBÍNI, ref. 51, s. 20.

⁵⁶ TRUBÍNI, ref. 21, s. 99.

⁵⁷ TRUBÍNI, L. História hradu Vrábľe, <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.p?page_id=historia_hradu_vrable>.

Obrázok 5 Zemný hrad

Zdroj: História hradu Vrable [online]. 2010. [cit. 2011-04-10]. Dostupné na internete: <http://www.zitava.sk/zitava.p?page_id=historia_hradu_vrable>.

- Schikov kaštieľ - stavba s prvkami klasicistického slohu postavená na vyvýšenine pri Telinskom potoku pochádza zo začiatku 20. Storočia. Okolo kaštieľa bol vysadený park a za ním jablňový sad. Pôvodne tu stála prízemná budova zemepánskej kúrie. Do roku 1960 tu boli úrady, neskôr tu bola zriadená poľnohospodárska učňovská škola a neskôr stredné odborné učilište elektrotechnické.⁵⁸
- Na rohu ulíc Cintorínskej a Družstevnej sa nachádza židovský cintorín. Židovskí občania bývali v meste od roku 1837, kedy tu začala podnikáť prvá židovská rodina. Židovská obec vrábeľská mala svojho rabína a ďalších členov náboženskej obce. V roku 1847 bola postavená synagóga na Žitavskej ulici.⁵⁹
- Na rieke Žitava asi 2 km severne od mesta Vrable, v miestnej časti Horný Ohaj sa nachádza Požitavské múzeum mlynárstva - Rodinná farma Mašekov mlyn. Je vzdialená od mesta Nitry približne 20 km. Od roku 1996 sa začal na Mašekovom mlyne realizovať široko zameraný proces revitalizácie, ktorého hlavným cieľom je zachovať formy tradičného hospodárstva na ekologickej báze. Areál je osadený do prostredia žitavskej

⁵⁸ TRUBÍNI, 51, s. 22.

⁵⁹ Zaujímavé miesta, <http://www.vrable.sk/about.phtml?id_menu=4114&limited_level=1&stop_menu=4112>

nivy, kde nezregulovaný tok rieky vytvára prírodné meandre a tiché zákutia. História mlynov na Žitave siaha do hĺbky niekoľkých storočí. Budova Mašekovho Mlyna dnes poskytuje vhodné priestory na stretnutia priateľov pôvodného vidieckeho štýlu života a všetkých ekologicky orientovaných ľudí so záujmom o trvalo udržateľný rozvoj. V roku 1319 sa na mieste farmy spomína starý drevený vodný mlyn, ktorý mlel pre ostrihomskeho arcibiskupa kvalitnú múku. Rodina Demešovcov ktorá mlyn odkúpila, po dohode s občianskym združením Fontis v auguste 2004 začala svojpomocne budovať živý agrárny skanzen - Požitavské múzeum mlynárstva. Mašekov mlyn ponúka víkendové oboznamovacie kurzy pre rodiny s deťmi, alebo malé kolektívy pre všetky vekové kategórie. Ako doplnkový šport ponúka možnosť rybolovu, cykloturistiku, návštevu vnútorného areálu mlyna spojenú s prehliadkou zvierat chovaných na hospodárskych dvorov. Prehliadka môže byť obohatená o ochutnávku domácich špecialít, ukážku tradičných remesiel. Taktiež je tu možnosť opekania si na ohni a realizácie hier v peknom prírodnom prostredí.⁶⁰

Obrázok 6 **Požitavské múzeum mlynárstva**

Zdroj: fotoarchív autora (2011)

⁶⁰ Agroturistika,

<<http://www.ffmm.sk/?show=content&page=agroturistika&PT=1300815686.689914&PS=29b34aa743545bd04a6f4a072ba75a63&PC=1aa1fd134a15d6d9297231a747044d16&language=1>>

4.2.2.3 Tradičná kultúra

Ľudové stavitelstvo vo Vrábľoch a okolitých obciach stredného Požitavia patrilo k historickej architektúre Tekovskej oblasti. Mnoho pôvodných prvkov si zachovala až do polovice 20. storočia. V povojnových rokoch 1945 – 1955 si množstvo sto a viacročných rodinných domov zachovalo tradičnú vonkajšiu podobu aj vnútorné priestorové členenie typické pre prvú polovicu 19. storočia. Najčastejším stavebným materiálom bola hlina. Na pokrytie strechy slúžila slama. Architektúra stredného Požitavia mala mnoho spoločných znakov so stavbami oblasti Tekova, povodia Hrona a Žitavy. Steny sa bielili vápnom. Spodná časť nad základmi sa natierala modrou, okrovou alebo neutrálnou farbou. Domy bohatších majiteľov mali vystupujúce pásy na čelných stenách pripomínajúce antické ozdoby a stĺporadie. Niektoré stavania zemianskych, gazdovských a roľníckych rodín, ktoré zostali po druhej svetovej vojne v ruinách, alebo boli veľmi poškodené, ľudia opravili a dali im zmenenú podobu.⁶¹

Vráble sú známou vinohradníckou oblasťou. Pestovanie viniča sa na toto územie dostalo pravdepodobne v keltskej alebo rímskej dobe. Prvé písomné zmienky pochádzajú z 11. storočia. V nitrianskej oblasti sú vinohrady doložené už v časoch Veľkej Moravy. Po tatárskom vpáde prispeli k rozvoju pestovania vínnej révy aj nemeckí kolonisti. V 15. storočí sa rozvíjalo pestovanie viniča ale aj obchod s vínom. Vráble získali aj privilégium predaja vína. Miestni vinohradníci mali svoju vlastnú pečať, na ktorej bol zobrazený strapec hrozna a nôž na rez. Vrábeľská farnosť spolu s vlastníkmi vinohradov vybudovali v roku 1813 kaplnku sv. Urbanovi. Sochy patróna postavili taktiež v častiach Dyčianskej hory a Horného Ohaja.⁶² Na prelome 18. a 19. storočia prisťahovalci z Moravy priniesli so sebou bohaté skúsenosti s pestovaním vínnej révy a pokračovali v domácej tradícii. Až do súčasnosti sú Vráble a okolie známe svojím kvalitným vínom.⁶³ Vo vinohradoch bola v roku 1984 postavená moderná budova archívu vín. Rozšírili sa podzemné klenbové prietory starej Schickovej pivnice.⁶⁴ Súčasťou radov viníc boli „hajlochy“ – vinohradnícke domčeky. Typickým „hajlochom“ bola stavba postavená z nepálených tehál. Dôležitou súčasťou okrem pivnice bola prešovňa, kde sa spracúvalo hrozno na mušt. Z prešovne sa vchádzalo do pivnice, v ktorej boli uskladnené drevené sudy s vínom. Vo

⁶¹ TRUBÍNI, J. Ľudová architektúra vo Vrábľoch <http://zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=architektura_vrable>

⁶² TRUBÍNI, ref. 21, s. 110.

⁶³ TRUBINIOVÁ, S. Tradičné poľnohospodárstvo, <http://zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=polnohospodarstvo_oberacky>

⁶⁴ TRUBÍNI, ref. 21, s.165

vinohradoch sa dodnes zachovalo malé množstvo pôvodných „hajlochov“, niektoré z nich sú už prispôsobené súčasným požiadavkám vinohradníkov.⁶⁵

Tradičný vrábeľský odev sa u žien sa skladal z dlhej sukne skoro po členky, skladanej na široké sklady, ktoré na páse končili v golieri, nazberané do drobných „rancov“ ako stlačená harmonika. Ku kroju patrili rukávce, pruclík na háčiky, na krk a cez prsia prekrížený ozdobný ručník uviazaný vzadu na krížoch. Na nohách nosili čižmy.⁶⁶ Muži nosili biele košele so stojatým golierom ktoré na prsiach boli vyzámikované. Gombíky boli cvernové a rukávy boli stiahnuté do úzkej manžety. Vesty z čiernej látky boli šité až ku krku a neskôr mali väčší výstrih. Kabát mal dvojradové zapínanie a čierne priliehavé nohavice mali zo súkna.⁶⁷

Obrázok 7 **Vrábeľské vinohrady**

Zdroj: fotoarchív autora (2011)

⁶⁵ TRUBINIOVÁ, ref. 62.

⁶⁶ VALLOVÁ, D. Vráble v spomienkach a ľudových tradíciách, s. 66.

⁶⁷ VALLOVÁ, ref. 66, s. 65.

4.2.2.4 Kultúrne inštitúcie

Kultúrne dianie v meste Vráble neorganizuje len priamo samospráva, ale aj iné spoločenské organizácie, vzdelávacie inštitúcie, spolky, súkromní podnikatelia i občania. Mesto zodpovedá za organizáciu kultúrno-spoločenských a športových podujatí z rozpočtu mesta, zabezpečuje program na všetky druhy občianskych obradov, spravuje priestory kina Tatra. V roku 1992 bol založený pevácky zbor Adoremus, ako celoslovenské vokálne teleso dramaturgicky zamerané na sakrálnu hudbu, ktorého cieľom je šíriť duchovnú hudbu a všestranne napomáhať jej zveľadeniu. Zbor účinkoval na mnohých celonárodných cirkevných slávnostiach, spolupracoval so Štátnou filharmóniou Košice, so Slovenským komorným orchestrom Bohdana Warchala, s Orchestrom Gustava Broma, s Moyzesovým kvartetom.⁶⁸ Základná umelecká škola Imricha Godina bola založená v roku 1989, a ponúka výučbu v štyroch hlavných študijných odboroch: hudobnom, výtvarnom, literárno-dramatickom a tanečnom. Od roku 2005 funguje v meste Mládežnícky parlament Vráble, ktorý sa zameriava na organizáciu rôznych hudobných a športových podujatí.⁶⁹

4.2.2.5 Organizované podujatia

Mesto Vráble pre návštevníkov a občanov ponúka rôzne organizované podujatia. Letné promenádne koncerty dychových hudieb, zborov, country a rocku sa konajú pravidelne v mesiacoch júl – august každú nedeľu v popoludňajších hodinách pred mestským úradom. Folklor v meste zastupuje ženská spevácka skupina Briezka a detské folklórne skupiny Kaška a Kolovrátok. Vystupujú a prezentujú vrábeľský folklór na mnohých podujatiach nie len vo Vrábl'och a okolí ale i po celom Slovensku i v zahraničí. Na počesť vysokoškolského pedagóga rodáka Imricha Godina, operného speváka európskeho významu, zorganizovalo mesto v roku 1992 prvý ročník celoslovenskej speváckej súťaže Imricha Godina s názvom Iuventus Canti. Prichádzajú sem adepti umenia z konzervatórií a základných umeleckých škôl z celého Slovenska. V roku 1999 dosiahla súťaž medzinárodný charakter a v roku 2000 sa súťaž konala pod záštitou premiéra vlády Slovenskej republiky.⁷⁰

⁶⁸ História, <http://www.adoremus.sk/profile_sk.htm>.

⁶⁹ Kultúra, <<http://www.vrable.sk/kultura.phtml?id3=3294>>.

⁷⁰ Kultúra, ref. 69.

Mnoho ľudí, najmä mladších vekových kategórií si obľúbilo letný hudobný festival s názvom Rock show Vráble ktorý sa koná každý rok v auguste. Festival jazzových kapiel s názvom Jazzfest sa koná v mesiaci jún. Zimný festival alternatívnej hudby s názvom Sinema šou sa koná každoročne 26.decembra v kine Tatra.⁷¹

Základná organizácia Slovenského zväzu záhradkárov začala organizovať výstavy vín od roku 1992 a robí tak nepretržite každoročne už 19 rokov. Výstava sa stala regionálnou výstavou a významnou spoločenskou udalosťou mesta. V roku 2007 získala štatút nominačnej výstavy pre Národný salón vín Slovenskej republiky. Mesto Vráble, Združenie vrábeľských vinohradníkov, Spolok ohajských vinohradníkov a občianske združenie Požitavská vínna cesta každoročne organizujú Vrábeľské slávnosti vinobrania. Už tradične sa začínajú alegorickým sprievodom prechádzajúcim Vrábľami. Tvorí ho mažoretky, alegorické vozy a vrábeľské folklórne súbory. Ludové umenie tu predvádzajú košíkári, sudári či keramikári. Tradíciou a stala tiež súťaž vo varení guláša či súťaž o najlepší burčiak.⁷²

Obrázok 8 Slávnosti vinobrania

Zdroj: Vinobranie [online]. 2008. [cit. 2011.04.11.]. Dostupné na internete: <http://www.vrable.sk/vinobranie.limited_level=1&stop_menu=2690>.

⁷¹ Rock show Vráble, <http://www.vrable.sk/index.php?id_menu=31957>.

⁷² Kultúra, ref.69.

4.3 Selektívne predpoklady

Selektívne predpoklady dokumentujú schopnosť spoločnosti zúčastniť sa na cestovnom ruchu. Z ekonomického hľadiska určujú charakter a veľkosť dopytu obyvateľstva o účasť na ňom.⁷³

4.3.1 Urbanizačné predpoklady

Mesto Vráble sa nachádza v nitrianskom kraji ktorý má 706 375 obyvateľov. Väčšina obyvateľstva žije v meste Nitra a ostatné obyvateľstvo je sústredené v 60 vidieckych obciach okresu a v meste Vráble. Vráble sú centrom regiónu. Charakter sídla je priemyselno - poľnohospodársky. Mesto má predpoklady pre ďalší rozvoj predovšetkým svojou polohou, demografickou skladbou, sústredovaním podnikateľských aktivít regionálneho významu, svojimi výrobnými kapacitami a pod. Bytový fond mesta je zatiaľ dostačujúci. V meste sa nachádza 1146 domov a 3379 bytov. Ponuka zatiaľ dokáže uspokojovať zvyšujúci sa dopyt, nevzniká teda trhovú tlak na rast cien dôsledkom vysokého dopytu. Samozrejme, zvyšujú sa priemerne ceny bytov v novostavbách, ktoré sú najdrahšie, a výrazne vzrástli aj ceny rekonštruovaných bytov. Tento trend je z veľkej časti podporený prítomnosťou priemyselných podnikov, kde si obyvatelia okolitých obcí nachádzajú prácu, preto si po čase začnú v meste hľadať i byt. Z tohto dôvodu kupujúcich na trhu s nehnuteľnosťami tvoria najmä mladší ľudia, čo je z pohľadu mesta priaznivé.⁷⁴

4.3.2 Demografické činitele

Momentálne v meste žije 9165 obyvateľov. Demografická štruktúra obyvateľstva mesta sa odlišuje od celorepublikovej demografickej štruktúry. Kým v celoštátnom meradle sú najsilnejšími populačnými ročníkmi skupiny obyvateľov vo veku 20 – 29 rokov a 45 – 49 rokov, vo Vrábl'och je tzv. najsilnejším ročníkom obyvateľstvo vo veku 10 – 14 rokov. Na území katastra mesta Vráble žije 6 380 obyvateľov produktívneho veku, čo je až 68,3% z celkového počtu obyvateľov. Predproduktívny vek zastupuje 1 580 obyvateľov (16,2%) a poproduktívny

⁷³ MARIOT, ref. 8, s. 17.

⁷⁴ Koncepcia rozvoja mesta Vráble, s. 25.

1421 obyvateľov (15,5%). Jasný klesajúci trend populačného vývoja, podobne ako v celoštátnom meradle, je spôsobený poklesom sobášnosti, pôrodnosti a plodnosti. Hlavnými faktormi spôsobujúcimi pokles plodnosti sú modernizácia a individualizmus, ktoré sa prejavujú zvýšenou snahou o dosiahnutie vzdelania, vybudovanie profesijnej kariéry a zabezpečenie určitého životného štandardu skôr, ako sa založí rodina a narodí sa deti. Vo všeobecnosti sa odhaduje, že počet a vek starnúceho obyvateľstva sa bude v najbližších desaťročiach zvyšovať, resp. predlžovať. Je to dôsledok poklesu počtu narodených detí a predlžovania ľudského života. Mesto Vráble napriek nepriaznivým trendom má predpoklady na udržanie, resp. pozvoľné zvyšovanie počtu obyvateľov. Rozvinutý priemysel, pracovné príležitosti v mieste, samospráva venuje mimoriadnu pozornosť voľno časovým aktivitám – oblasti kultúry a športu, blízkosť krajského mesta, migrácia ľudí z okolia za prácou, výstavba nových bytov – to sú danosti a aktivity vytvárajúce tento predpoklad. Hustota zaľudnenia je 250 obyvateľov na km², čo je výrazné vyššie ako celoslovenský priemer ktorý je 110,5 obyvateľa na km². Vývoj obyvateľstva za posledných 20 rokov bol charakterizovaný pozitívnou bilanciou pohybu obyvateľstva, ktorá bola výsledkom rozdielu prirodzeného prírastku obyvateľstva a prírastku obyvateľstva sťahovaním.⁷⁵

Tabuľka 2 Počet obyvateľov za posledných 6 rokov

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Horný Ohaj	487	486	510	528	546	554
Dyčka	406	422	439	462	470	478
Vráble	7434	7570	7724	7893	8033	8137
Spolu	8330	8478	8673	8883	9049	9165

Zdroj: Vlastné spracovanie (2011)

4.3.3 Sociologické predpoklady

V meste pôsobia 3 materské školy, 3 základne školy, jedna ZŠ spojená s MŠ, gymnázium a stredné odborné učilište. V meste pôsobí aj ZUŠ I. Godina a nachádza sa tu aj špeciálna inštitúcia – reedukačný detský domov a špeciálna ZŠ. V porovnaní s celorepublikovými

⁷⁵ Koncepcia rozvoja ..., ref. 74, s. 32.

ukazovateľmi Vráble vykazujú vyšší pomer obyvateľov so stredným odborným vzdelaním, menší je podiel obyvateľov so základným, vyšším a vysokoškolským vzdelaním.⁷⁶

Obyvatelia mesta Vráble ale i obyvatelia okolitých obcí sú v najväčšej miere zamestnaní v priemyselnej sfére. Hospodársky život mesta je dynamicky a moderne štruktúrovaný, so silne zastúpeným priemyslom. Mesto má viac ako desaťročnú priemyselnú tradíciu, na ktorú nadviazalo na prelome tisícročí aktivitou na prilákanie investorov. Dôsledkom toho sa môže pýšiť jedným z najväčších priemyselných parkov na Slovensku a silnou orientáciou na priemysel, najmä strojársky. Priemyselná zóna je situovaná na severozápadnom okraji mesta Vráble v ktorej pôsobí vyše desať spoločností. Aj napriek týmto priaznivým podmienkam si mladí ľudia po skončení stredoškolského alebo vysokoškolského štúdia zvyčajne nájdu zamestnanie vo väčších mestách, alebo odídu za prácou do zahraničia.⁷⁷

4.4 Realizačné predpoklady

Tretia skupina predpokladov umožňuje realizovať nároky účastníkov cestovného ruchu v oblastiach, v ktorých sú pre jeho rozvoj najpriaznivejšie predpoklady. Odlišná poloha miesta trvalého pobytu účastníkov a cieľového miesta ich cesty predpokladá existenciu skupiny realizačných predpokladov ktoré im túto zmenu miesta pobytu uľahčia a umožnia.⁷⁸

4.4.1 Komunikačné predpoklady

Priaznivú polohu má to miesto ktoré leží na dôležitých cestách alebo v centre zoskupenia ciest. Takúto polohu má aj mesto Vráble, ktoré sa nachádza spojnici významných sídelných útvarov, na ceste I/51 na spojnici miest Nitra – Levice, a na ceste II/511 na spojnici miest Zlaté Moravce – Nové Zámky. Mesto susedí so 17 km vzdialeným krajským mestom Nitra západným smerom, na východe susedí s 24 km vzdialenými Levicami, 22 km vzdialenými Zlatými Moravcami severným smerom a 35 km vzdialenými Novými Zámkami južným smerom. Mesto Vráble je vlastne križovatkou ciest medzi týmito mestami a z tohto dôvodu je vystavené zvýšenej frekvencii cestnej dopravy.⁷⁹

⁷⁶ Konceptia rozvoja ..., ref. 74, s. 49 a n.

⁷⁷ Konceptia rozvoja ..., ref. 74, s. 50.

⁷⁸ MARIOT, ref. 21, s. 20.

⁷⁹ Územný systém ekologickej stability, s. 50.

Mesto Vráble je súčasťou železničnej trate č. 151 Zlaté Moravce – Úľany nad Žitavou. Úľany nad Žitavou sú železničným uzlom, ktorým jazdia vlaky z Nitry, Vrábl'ov, Levíc a samozrejme Nových Zámkov. Trať Zlaté Moravce – Úľany nad Žitavou je vedie cez Tesárske Mlyňany, Slepčany, Novú Ves nad Žitavou, Vráble, Dyčku, Lúčnicu nad Žitavou, Martinovú, Michal nad Žitavou, Kmeťovo, Maňu a Malú Maňu. Železničná trať zabezpečuje dopravu železnicou nielen pre mesto Vráble, ale aj okolité obce.⁸⁰

V doprave SAD má mesto Vráble dobrú náväznosť na nadradenú sieť liniek SAD, nakoľko mestom prechádza niekoľko diaľkových liniek SAD, ktoré mesto spájajú napr. s Bratislavou, Brnom, mestami stredoslovenského kraja, s Maďarskom a p. Hlavné prepravné vzťahy sú predovšetkým s okresným mestom Nitra. Ďalej sú to blízke miesta s väčším počtom pracovných príležitostí ako sú Mochovce, Levice, Zlateé moravce, Nové zámky. Súčasná autobusová stanica sa nachádza v centrálnej zóne mesta.⁸¹

V meste, ani v okolí mesta sa nenachádza žiadna prevádzková letisková plocha. V lokalite na Fidvári, južne od mesta sa nachádza nevyužívané poľné letisko. Najbližšie funkčné letisko je vzdialené od mesta Vráble 17 km, v mestskej časti Janíkovce, ktorá patrí do sídelného útvaru mesta Nitra.⁸²

4.4.2 Materiálno-technická základňa

Každé miesto cestovného ruchu musí byť vybavené materiálno-technickou základňou, ktorá tvorí podmienku toho, aby sa návštevník mohol na danom mieste zdržiavať, ubytovať, stravovať a tak uspokojovať svoje základné fyziologické potreby (spánok, strava, hygiena).⁸³

V meste Vráble sa nachádzajú tri ubytovne, dva penzióny a jeden hotel. Hotel Prédium sa nachádza na Moravskej ulici ponúka ubytovanie v 3 jednolôžkových, 7 dvojlôžkových a jednom apartmáne. Penzión Siesta má 24 lôžok a nachádza sa na Hlavnej ulici. Turistická ubytovňa Rogal obsahuje 39 lôžok a nájdeme ju taktiež na Hlavnej ulici. Turistická ubytovňa FK Vráble má kapacitu 36 lôžok a nachádza sa na Levickej ulici v areáli futbalového štadióna. Ubytovňa Coleus sa nachádza na staničnej ulici v blízkosti priemyselného parku. V skúmanej oblasti sa nachádzajú taktiež 2 chatové oblasti - v oblasti Žitavskej pahorkatiny a v mestskej časti Horný

⁸⁰ Územný systém ..., ref. 79, s. 50.

⁸¹ Územný plán mesta Vráble, s. 9.

⁸² Územný systém ..., ref. 79, s. 51.

⁸³ MARIOT, ref. 8, s. 21.

Ohaj. Slúžia obyvateľom mesta najmä na aktívny oddych, pestovanie viniča alebo záhradkárčenie.⁸⁴

V meste sa nachádzajú reštaurácie Viecha, Zlatý bažant a Hoffer. Taktiež tu možno nájsť viacero pizzérií, ako napríklad cafe bar Emporia, Pizza pub alebo možno využiť donáškovú službu pizzérie Ham a mňam. Rýchle občerstvenia sa nachádzajú pri autobusovej stanici, na Hlavnej, Levickej a na Moravskej ulici.⁸⁵

Zábavnými zariadeniami v meste sú najmä bary Wood pub, MCC, Rogal. Živú hudbu najmä v letných mesiacoch si možno vychutnať v pohostinstve Pod orechom. Priaznivci tanečnej hudby si prídu na svoje v podniku Route 17 kde sa pravidelne predstavujú DJ-i z Vrábľí a širokého okolia. Tanečnú zábavu najmä cez víkend v nočných hodinách zabezpečuje Disco Life Vrábľí. Na Moravskej ulici sa nachádza Čajovna u Rebečky. V hoteli Prédium si možno zacvičiť v posilovni, zahrať tenis, squash, bowling či biliard. Návštevníci môžu načerpať novú energiu vo wellness centre. Vo Vrábľoch je viacero športovísk ktoré využívajú obyvatelia mesta aj okolitých obcí na športové vyžitie: športová hala T 18 na Ul. 1. Mája, futbalový štadión FK Spartak Vrábľí, futbalové ihrisko TJ Dyčka, futbalové ihrisko TJ H. Ohaj, cyklistický chodník hrádzou Žitavy.⁸⁶

Zariadenia zdravotných a sociálnych služieb sa sústreďujú v najväčšej miere v budove polikliniky na Moravskej ulici, kde sa nachádza očné, krčné, ušné, gynekologické, imunologické, alergologické, psychiatrické a rehabilitačné oddelenie. Ďalšie stredisko, Centrum zdravia sa nachádza tiež na Moravskej ulici. Tu sa sústreďujú najmä obvodné a detské ambulancie. Zubné oddelenie sa nachádza na Námestí kpt. Nálepku. Rýchla lekárska pomoc sídli na Žitavskej ulici č.22. V meste sa nachádzajú tri veterinárne ambulancie a tri lekárne sídliace na Hlavnej, Krátkej a Moravskej ulici.⁸⁷

V meste sídli viacero obchodov so zmiešaným tovarom, ovocím, zeleninou, pečivom, textilom, obuvou, drogériou, elektronikou, nábytkom, predajne automobilov a motocyklov. Veľký význam majú najmä hypermarkety Tesco, Lidl a obchodný dom COOP Jednota. Finančné služby zabezpečujú spoločnosti Dexia, Slovenská sporiteľňa, VUB a.s., Tatrabanka, ČSOB.

⁸⁴ Cestovný ruch, <http://www.vrable.sk/?id_menu=4112&limited_level=1&stop_menu=4112>.

⁸⁵ Cestovný ruch, ref. 84.

⁸⁶ Cestovný ruch, ref. 84.

⁸⁷ Zdravotníctvo, <http://www.vrable.sk/?id_menu=15255&limited_level=1&stop_menu=15255>.

5 ZHODNOTENIE PREDPOKLADOV ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU V MESTE

5.1 Príležitosti a ohrozenia rozvoja cestovného ruchu v meste Vráble

Danosti mesta Vráble poskytujú v dôsledku hospodárskeho a sociálneho vývoja predpoklady najmä na rozvoj priemyslu. Každý región si stanovuje priority na základe určitých daností a ďalší rozvoj podriaďuje stanoveným cieľom. V malomestských pomeroch je ťažké podporovať viacero činností naraz, no napriek tomu nemožno vylúčiť možnosti rozvoja aj v ostatných oblastiach. Mesto Vráble má vhodné dispozície pre rozvoj cestovného ruchu v určitých oblastiach a preto by malo svoje turistické atraktivity rozvíjať.⁸⁸

Najsilnejší dojem získava návštevník v prvom okamihu po príchode do mesta, preto musí byť mesto dopravne dostupné a priestorovo usporiadané. Keďže Vráble ležia na spojnici väčších miest, vhodné by bolo vybudovanie tepien okružnej dopravy, čiže dopravné odbremenenie mesta, najmä centrálnej časti a obytných zón. Preto by bolo vhodné vytvorenie centra s námestím, fontánou, pešími pasážami, obchodmi, stravovacími zariadeniami či kaviarňami a ďalšími charakterovými funkciami. Vhodné by bolo zveľadiť neurbanizované plochy v blízkosti bytovej výstavby a intenzívnejšie ich využiť pre športovo–rekreačné účely, napríklad športové ihriská, ihriská pre deti, popri rieke Žitava vytvoriť chodníky zdravia, pešie, resp. cyklistické trasy.⁸⁹

Ďalším problémom brániacim rozvoju cestovného ruchu v meste je slabá propagácia. Návštevníci sa doposiaľ mohli informovať iba na mestskom úrade alebo prostredníctvom internetových stránok. Významným krokom v tejto sfére bolo založenie Turistického informačného centra, ktoré otvorilo občianske združenie Fontis z Vrábeľ. Nachádza sa v budove Mestského úradu vo Vrábľoch, a okrem poskytovania informácií pre návštevníkov Požitavia a mesta Vráble pripravuje aj mnohé podujatia, napr. Deň vodníkov a Rozprávkový les pre deti, Koštovka grófa Ambrózyho v Arboréte Mlyňany a iné. Návštevníci si môžu pozrieť v priestoroch informačného centra zaujímavú výstavu alebo zakúpiť si ručne vyrábané suveníry a výrobky požitavských remeselníkov a ľudových výrobcov. Turistické informačné centrum

⁸⁸ Územný plán ..., ref. 81, s. 8.

⁸⁹ Územný plán ..., ref. 81, s. 24.

Požitavie má tiež za úlohu združovať spolky, obce a inštitúcie a zhromažďovať informácie o pripravovaných podujatiach a aktivitách nielen vo Vrábľoch, ale na celom Požitaví.⁹⁰

Tabuľka 3 SWOT analýza potenciálu rozvoja cestovného ruchu v meste Vráble

<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Výhodná poloha v blízkosti okresného mesta • Dopravná infraštruktúra a dobrá dostupnosť územia • Blízkosť turisticky zaujímavých oblastí (termálne kúpalisko Podhájska, arborétum Mlyňany, Topolčianky atď.) • Ubytovacie a stravovacie zariadenia • Rovinatý až mierne zvlnený reliéf, teplá a suchá nížinná klíma, s vysokým stupňom vhodnosti pre letný turizmus • Sieť vodných tokov, umelých kanálov a vodných nádrží vhodných pre rybolov a poľovníctvo • Vybudovanie oddychovo relaxačnej zóny Park Žitava • Lokalizácia športovo-rekreačných zariadení • Kultúrne a prírodné pamiatky • Udržiavanie prejavov tradičnej kultúry • Vinohradnícka oblasť • Organizované podujatia • Turistické informačné centrum • Dostatok pracovných príležitostí 	<ul style="list-style-type: none"> • Nevyužité možnosti v oblasti cestovného ruchu a nízka úroveň rozvoja vidieckeho turizmu • Chýbajúce cyklotrasy, kúpalisko • Nedostatok detských ihrísk a zelene • Nedostatočná propagácia mesta • Nízka úroveň dodržiavania zásad ochrany prírody a krajiny
<i>Možnosti</i>	<i>Ohrozenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Prílev zahraničných investícií • Regionálna spolupráca • Vybudovanie turistických chodníkov, cyklotrás a vínnej cesty • Vypracovanie informačného systému pre cestovný ruch na úrovni okresu a obcí • Propagácia mesta Vráble ako súčasť regiónu Požitavie (propagačné materiály, masmédiá) • Rast podnikateľskej aktivity a vytvorenie pracovných miest 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatok finančných prostriedkov • Slabý záujem domácich podnikateľov podnikat' v oblasti cestovného ruchu

Zdroj: Vlastné spracovanie (2011)

⁹⁰ TRUBÍNIOVÁ, E. Udalosti a reportáže, <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=udalosti_pozvanka_otvorenie_ticu>.

5.2 Vyhodnotenie SWOT analýzy

SWOT analýza nám umožnila porovnanie silných a slabých stránok mesta v oblasti rozvoja cestovného ruchu. Ten by sa mohol realizovať vo Vrábľoch najmä v oblastiach vinohradníctva. Dôležitým prvkom rozvoja by mohlo byť budovanie nových vínnych značiek, vínnej cesty, partnerských vzťahov, ale i zlepšenie marketingu miestneho vinárstva. Keďže mesto má určitý prírodný potenciál, vhodné by taktiež bolo vybudovanie turistických chodníkov, prírodných cyklotrás v rámci mesta ale i napojenie lokálnych tras na regionálne cyklotrasy. Potrebná je tiež dôsledná príprava kalendárov kultúrnych podujatí s dostatočným predstihom a prezentáciou cez rôzne komunikačné kanály akými sú miestne noviny, internet či regionálna televízia. Mesto by malo podporovať snahu o vytvorenie regionálnych partnerstiev v oblasti poľovníctva, rybolovu, jazdeckého športu. Významným prvkom cestovného ruchu je poznávacia turistika a preto by sa mala zlepšiť propagácia historických atrakcií a pamätihodností mesta (múzeum mlynárstva, zemný hrad atď.) ale i okolia (termálne kúpalisko Podhájska, arborétum Mlyňany, národný žrebčín Topolčianky atď.). Z analýzy vyplýva že mesto má dostatok príležitostí ako zlepšiť rozvoj cestovného ruchu. Hrozbou ale ostáva nedostatok finančných zdrojov, či slabý záujem o rozvoj v tejto oblasti zo strany obyvateľov.

ZÁVER

V závere by sme chceli zhodnotiť splnenie cieľov, ktoré sme si na začiatku tvorby práce stanovili. Hlavným cieľom bakalárskej práce bola prezentácia mesta Vrábľa a zistenie potenciálu cestovného ruchu. Mesto sme predstavili nielen prostredníctvom geografickej polohy, histórie, organizovaných podujatí, kultúrnych či prírodných pamiatok, ale aj pomocou sociologických, urbanizačných a demografických činiteľov. V rámci realizačných predpokladov sme sa zamerali na komunikačné predpoklady a materiálno-technickú základňu.

Na základe štúdia odbornej literatúry, dokumentov a rozhovorov sme sa dozvedeli rôzne informácie, vďaka ktorým sme boli schopní spracovať vytýčené ciele. Tieto informácie nám poslúžili aj na zostavenie SWOT analýzy, na základe ktorej sme následne identifikovali silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia rozvoja cestovného ruchu v meste Vrábľa a okolí, čím sme priblížili jeho momentálny stav. Možno povedať, že oblasť disponuje dostatočne vysokou úrovňou prírodného a kultúrno-historického potenciálu. V okolí Vrábľa sa nachádza niekoľko chránených území, národných prírodných pamiatok, či prírodných rezervácií. Celá oblasť Požitavia oplýva historickým a prírodným dedičstvom, kultúrou a mnohými tradíciami, ktoré predstavujú potenciál pre budúci rozvoj v oblasti cestovného ruchu a rôznych druhov turistiky. S cieľom zachovania prírodného a kultúrneho potenciálu cestovného ruchu je nevyhnutné dodržiavať základné ekologické zásady, napríklad pri plánovaní výstavby infraštruktúry. Vrábľa sa nachádza vo výhodnom geografickom položení. Mesto má priaznivú polohu pretože sa nachádza na spojnici významných sídelných útvarov Nitra – Levice, Zlaté Moravce – Nové Zámky. Mesto má predpoklady pre ďalší rozvoj taktiež svojou demografickou skladbou, sústredovaním podnikateľských aktivít regionálneho významu, svojimi výrobnými kapacitami a pod. Disponuje priemernou materiálno-technickou základňou, ktorej služby sú využívané najmä miestnymi obyvateľmi a obyvateľmi okolitých dedín, dochádzajúcimi do mesta najmä za prácou.

Pri analýze sa ukázali určité nedostatky a problémy v oblasti rozvoja cestovného ruchu vo Vrábľoch a okolí. V súvislosti s tým podávame stručné teoretické návrhy na a odporúčania pre zlepšenie nájdených nedostatkov. Tieto návrhy sú len v začiatočnom štádiu a ich detailnému rozpracovaniu by sme sa chceli bližšie venovať v diplomovej práci.

LITERATÚRA A PRAMENE

Knižné publikácie:

BEŇUŠKOVÁ, Z. a kol. *Tradičná kultúra regiónov Slovenska*. Bratislava : Veda, 1998. 262 s. ISBN 80-224-0518-3.

FORET, M. – FORETOVÁ, V. *Jak rozvíjet místní cesovní ruch*. Praha : Grada Publishing, 2001. 180 s. ISBN 80-247-0207-X.

HRALA, V. *Geografie cestovního ruchu*. 4. vyd. Praha : Idea Servis, 2002. 173 s. ISBN 80-85970-36-8.

LACIKA, J. *Nitra a okolie*. Bratislava : Dajama, 2003. 143 s. ISBN 80-88975-53-0.

MARIOT, P. *Geografia cestovného ruchu*, Bratislava : Orbis Pictus Istropolitana, 2001. 104 s. ISBN 80-7158-169-0.

OTRUBOVÁ, E. *Socioekonomická geografia II*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1991. 138 s. ISBN 80-223-0407-7.

PLESNÍK, P. a kol. *Malá Slovenská vlastiveda*. Bratislava : Obzor, 1989. 397 s. ISBN 80-215-0021-2.

TRUBÍNI, J. - MARKO, M. *Vráble na prelome tisícročí*. Bratislava : Liečreh Guth, 2001. 208 s. ISBN 80-88932-06-8.

TRUBÍNI, J. *Vráble*. Piešťany : Turista, 1994. 174 s. , ISBN 80-85670-06-2.

TRUBÍNI, J. *Vráble kultúrne a historické pamiatky*. Vráble : GOLD, 1993. 24 s. ISBN 80-900393-9-1.

VALLOVÁ, D. *Vráble v spomienkach a ľudových tradíciách*. Vráble : Mesto Vráble, 2009. 413 s. ISBN 978-80-970134-6-2.

Elektronické pramene:

Agroturistika [online]. 2009. [cit. 2009.12.07]. Dostupné na internete:

<<http://www.ffmm.sk/?show=content&page=agroturistika&PT=1234727267.371601&PS=10a8d1149749dda239d5fe21b5ab11d1&PC=e2ba2a36d4bdc27c79128ada41eef8b7&language=1>>.

Cestovný ruch [online]. b.r. [cit. 2011-03-22]. Dostupné na internete:

<http://www.vrable.sk/?id_menu=4112&limited_level=1&stop_menu=4112>.

GÚGH, J. *Vrábeľská vodná nádrž – najcennejší rybník v regióne* [online]. 2007. [cit. 2011-02-24]. Dostupné na internete: <http://zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=ekologia_vrable_nadrz>.

História [online]. b.r. [cit. 2011-03-25]. Dostupné na internete: <http://www.adoremus.sk/profile_sk.htm>.

IZAKOVIČOVÁ, Z. a kol. *Miestny územný systém ekologickej stability mesta Vrábľa* [online]. Nitra: b.v., 2008. 125 s. [cit. 2011-04-04]. Dostupné na internete: <http://www.vrable.sk/?id_menu=44101&limited_level=1&stop_menu=2676>.

Koncepcia rozvoja mesta Vrábľa [online]. Šahy: TeTT Consult Slovakia s.r.o., 2008. 136 s. [cit. 2011-04-04]. Dostupné na internete: <http://www.vrable.sk/?id_menu=44101&limited_level=1&stop_menu=2676>.

Kultúra [online]. b.r. [cit. 2011-03-22]. Dostupné na internete: <<http://www.vrable.sk/kultura.phtml?id3=3294>>.

LIESKOVSKÝ, J. *Mapy niektorých vybraných analýz územia mesta Vrábľa* [online]. 2006. [cit. 2011-03-02]. Dostupné na internete: <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=ekologia_analyza_uzemia>.

Relaxačná zóna - Park Žitava [online]. 2004. [cit. 2011-03-28]. Dostupné na internete: <<http://www.zitkom.sk/index.php?choice=4>>.

TRUBÍNĽI, Ľ. *História hradu Vrábľa* [online]. 2006. [cit. 2011-03-28]. Dostupné na internete: <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.p?page_id=historia_hradu_vrable>.

TRUBÍNĽI, Ľ. *História Požitavia* [online]. 2007. [cit. 2011-03-15]. Dostupné na internete: <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=historia_tekova>.

TRUBÍNĽI, J. *Ľudová architektúra vo Vrábľoch* [online]. 2008. [cit. 2011-04-02]. Dostupné na internete: <http://zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=architektura_vrable>.

TRUBÍNĽOVÁ, E. *Udalosti a reportáže* [online]. 2007. [cit. 2011-04-02]. Dostupné na internete: <http://www.zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=udalosti_pozvanka_otvorenie_ticu>.

TRUBÍNĽOVÁ, S. *Tradičné poľnohospodárstvo*. [online]. 2007. [cit. 2011-04-02]. Dostupné na internete: <http://zitava.sk/zitava/zitava.php?page_id=polnohospodarstvo_oberacky>.

Územný plán mesta Vrábľa vypracoval [online]. Nitra: IF_Roggi s.r.o., 2010. 28 s. [cit. 2011-04-04]. Dostupné na internete: <http://www.vrable.sk/?id_menu=44101&limited_level=1&stop_menu=2676>.

Zaujímavé miesta vo Vrábl'och [online]. b.r. [cit. 2011-03-25]. Dostupné na internete:
<http://www.vrable.sk/about.phtml?id_menu=4114&limited_level=1&stop_menu=4112>.

Zdravotníctvo [online]. b.r. [cit. 2011-03-22]. Dostupné na internete:
<http://www.vrable.sk/?id_menu=15255&limited_level=1&stop_menu=15255>.

Žitavský luh - Živočíšstvo [online]. 2005-2009. [cit. 2011-03-28]. Dostupné na internete:
<http://www.zitava.sk/zl/zl_zivocistvo.html>.